

LUT School of Business and Management

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Talousjohtaminen

IFRS 16 -standardin vaikutukset konsernin vakavaraisuuteen

The Impact of IFRS 16 Leases on group's solvency

6.1.2020

Tekijä: Kasper Paavola

Ohjaaja: Helena Sjögrén

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Kasperri Paavola
Tutkielman nimi:	IFRS 16 -standardin vaikutukset konsernin vakavaraisuuteen
Akateeminen yksikkö:	School of Business and management
Suuntautumisvaihtoehto:	Kauppätieteet / Talousjohtaminen
Ohjaaja:	Helena Sjögrén
Hakusanat:	IFRS, IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardi, vuokrasopimukset, vakavaraisuus, vakavaraisuuden tunnusluvut, tunnusluvut

Vuonna 2016 International Accounting Standards Board (IASB) julkaisi uuden, vuokrasopimuksia käsittelevän IFRS 16 -standardin, joka korvasi edeltäjänsä, IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin vuoden 2019 alussa. Uusi standardi muutti leasing- ja vuokrasopimusten kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyä, ja sen tavoitteena on tarjota yritysten tilinpäätösten käyttäjille tarkempaa informaatiota näistä sopimuksista. Suurimpana muutoksena vanhaan standardiin nähden on se, että jatkossa yritysten on, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, aktivoitava kaikki leasing- ja vuokrasopimuksensa taseeseen. Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella tämän uuden standardin aiheuttamien muutosten vaikutuksia kohteena olevan konsernin tilinpäätökseen ja vakavaraisuuteen.

Tutkielman teoriaosuudessa esitellään IFRS 16 -standardin pääkohtia sekä tutkimuksessa käytettäviä vakavaraisuudesta kertovia tunnuslukuja. Siinä esitellään myös vuokrasopimusten taseaktivoinnista tehtyjen aiempien tutkimusten tuloksia. Tutkimuksen empiirinen osuus on suoritettu laadullisena case-tutkimuksena, ja tutkimusaineistona on käytetty case-konsernin vuoden 2019 välitilinpäätöstä. Konserni ei ole soveltanut IFRS 16 -standardia aiemmin, joten kyseinen tilinpäätös edustaa ensimmäistä mahdollisuutta nähdä sen vaikutuksia case-konsernissa. Tutkimuksessa konsernin vakavaraisuuden tunnusluvut on laskettu ennen ja jälkeen uuden standardin implementointia muiden niihin mahdollisesti vaikuttavien muuttujien eliminoimiseksi.

Tutkimustulosten mukaan IFRS 16 -standardin soveltaminen muuttaa kohteena olevan konsernin tuloslaskelmaa ja tasetta. Sillä on siis näin ollen vaikutusta myös niiden avulla laskettuihin konsernin vakavaraisuuden tunnuslukuihin. Vaikutusten suuruudet vaihtelevat riippuen siitä, mitä tunnuslukua tarkastellaan, mutta kaikille niistä yhtenäistä se, että ne heikkenevät verrattuna vanhan kirjaustavan mukaisesta tilinpäätöksestä laskettuihin tunnuslukuihin.

ABSTRACT

Author: Kasper Paavola
Title: The Impact of IFRS 16 Leases standard on group's solvency
School: LUT School of Business and Management
Degree programme: Business Administration, Financial Management
Instructor: Helena Sjögrén
Keywords: IFRS, IFRS 16 Leases, leases, solvency, solvency ratios, financial ratios

In 2016, the International Accounting standards Board (IASB) issued a new IFRS 16 Leases - standard, which replaced its predecessor, IAS 17 Leases, at the beginning of 2019. IFRS 16 changed the accounting- and financial reporting treatment of leases, aiming to provide more accurate information about them for the users of companies' financial statements. The biggest change compared to the old standard is that in the future companies must, with some exceptions, capitalize all their leases on the balance sheet. The purpose of this thesis is to examine the impact of the changes that this new standard causes on the financial statement and solvency in the target group.

The theoretical part of this thesis introduces the main points of the new IFRS 16 Leases -standard as well as the solvency ratios used in the empirical part. Also some results from previous studies conducted on the capitalization of leases are presented. The empirical part of this thesis has been conducted as a qualitative case study. Empirical data consists of the 2019 half year financial statement of the case group. The case group has not previously applied this new standard, so this financial statement represents the first opportunity to examine its effects in the case group. In the study groups solvency ratios have been calculated before and after implementation of IFRS 16 standard to eliminate the possible effect of any other variables that may have affected the ratios.

The results of the study indicate that applying IFRS 16 Leases, changes the balance sheet and income statement of the target group. Therefore, it also has an impact on the group's solvency ratios. The magnitude of these effects vary, depending on which ratio is being considered, but one common factor with all of the ratios examined is that they do weaken compared to the ratios calculated before the implementation of IFRS 16.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen taustaa	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset	3
1.3 Teoreettinen viitekehys	4
1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto	5
1.5 Tutkielman rakenne	6
2. Vuokrasopimukset tilinpäätöksessä	8
2.1 IFRS 16	9
2.1.1 Vuokrasopimuksen määritelmä, yksilöiminen ja vuokra-aika	10
2.1.2 Kirjaaminen, arvostaminen ja niiden helpotukset	12
2.1.3 Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot	16
2.2 Aiemmat tutkimukset	17
3. Vakavaraisuus	20
3.1 Vakavaraisuuden tunnusluvut	21
3.1.1 Omavaraisuusaste	21
3.1.2 Suhteellinen velkaantuneisuus	22
3.1.3 Nettovelkaantumisaste	23
3.1.4 Korolliset nettovelat / käyttökate	24
4. IFRS 16 -standardin vaikutukset case-konsernissa	25
4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	25
4.2 Tuloslaskelman muutokset	27
4.3 Taseen muutokset	29
4.4 Vakavaraisuuden tunnuslukujen muutokset	30
4.4.1 Omavaraisuusaste	30
4.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus	31
4.4.3 Nettovelkaantumisaste	32
4.4.4 Korolliset nettovelat / käyttökate	33
5. Tutkimustulokset	34
5.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin	34
5.2 Tulosten reflektointi	37
6. Yhteenveto ja johtopäätökset	39

6.1 Yhteenveto.....	39
6.2 Johtopäätökset.....	41
6.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	43
6.4 Jatkotutkimusehdotukset	44
Lähdeluettelo	46

LIITTEET

Liite 1. Taustahaastattelussa esitetyt kysymykset

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	5
Kuvio 2. Vuokrasopimuksen arviointi	10
Kuvio 3. Käyttöoikeusomaisuuserän- ja vuokrasopimusvelan sisältö	13

Kaavioluettelo

Kaavio 1. Tasapoistojen aiheuttama kulujen etupainotteisuus IFRS 16:sta sovellettaessa (PWC 2016, 15).	15
Kaavio 2. Konsernin ja sen kilpailijoiden vakavaraisuuden tunnusluvut 06/2019.....	37

Kaavaluettelo

Kaava 1. Omavaraisuusasteen kaava (Yritystutkimus ry 2017, 69)	22
Kaava 2. Suhteellisen velkaantuneisuuden kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 70).....	23
Kaava 3. Nettovelkaantumisasteen kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 71).....	23
Kaava 4. Korolliset nettovelat / käyttökate kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 76)	24

Taulukkuuettelo

Taulukko 1. Omavaraisuusasteen ohjeavot (Yritystutkimus ry 2017, 70).	22
Taulukko 2. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan.	27
Taulukko 3. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin katetuottoon ja liikevoittoon	28
Taulukko 4. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin taseeseen.	29
Taulukko 5. Konsernin omavaraisuusaste ja sen laskennassa käytetyt erät.	30
Taulukko 6. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus ja sen laskennassa käytetyt erät.	31
Taulukko 7. Konsernin nettovelkaantumisaste ja sen laskennassa käytetyt erät.	32
Taulukko 8. Konsernin korolliset nettovelat / käyttökate -tunnusluku ja sen laskennassa käytetyt erät. .	33
Taulukko 9. IFRS 16:sta vaikutukset konsernin tilinpäätökseen.....	35
Taulukko 10. Konsernin vakavaraisuuden tunnusluvut 06/2019.	36

1. Johdanto

Viime vuosikymmeninä lisääntyneen yritysten kansainvälistymisen johdosta on ollut tärkeää pyrkiä yhtenäistämään kriteerejä, joiden mukaan yritykset tuottavat taloudellista informaatiota. Keskeisimpänä taloudellisen informaation lähteenä voidaan pitää yritysten tilikauden lopussa tuottamaa tilinpäätöstä, jonka tarkoituksena on selvittää yhtiön sen hetkinen taloudellinen asema sekä päättyneen tilikauden tulos. Eurooppalaisten yhtiöiden tilinpäätösten yhtenäistämiseksi ja vertailukelpoisuuden lisäämiseksi säätö Euroopan Unioni vuonna 2002 asetuksessaan, että kaikkien julkisesti noteerattujen yhtiöiden on vuodesta 2005 eteenpäin laadittava tilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien, eli IFRS-standardien mukaisesti (EY N:o 1606/2002). Kyseiset standardit laatii IFRS Foundationin organisaation alaisuudessa toimiva IASB, eli International Accounting Standards Board, ja niiden tavoitteena on lisätä tilinpäätösten vertailukelpoisuutta, läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta (Pacter 2015, 13). Jatkuvasti muuttuvien markkinoiden takia näitä standardeja on kuitenkin joko päivitettävä tai luotava kokonaan uusia, jotta yllä mainittuihin tavoitteisiin pystyttäisiin vastaamaan. Muutokset standardeissa aiheuttavat luonnollisesti muutoksia niitä noudattavien yhtiöiden tilinpäätöksissä, ja näin ollen myös tilinpäätöksistä laskettavissa tunnusluvuissa. Tässä työssä tarkastellaankin uuden, vuokrasopimuksia käsittelevän IFRS 16 -standardin vaikutuksia yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin.

1.1 Tutkimuksen taustaa

IFRS 16 korvasi vuoden 2019 alussa siihen asti voimassa olleen, vuokrasopimuksia käsitelleen IAS 17 -standardin (Giner, Merello & Pardo 2019, 497). Suurin ero uuden ja vanhan standardin välillä liittyy rahoitus- ja operatiivisten leasingisopimusten kirjanpitokäsittelyyn. Leasingin katsottiin IAS 17:ta mukaan olevan rahoitusleasingia, mikäli omistamiseen liittyvät riskit ja hyödyt siirtyivät merkittävältä osin vuokralle ottajalle, eli leasaajalle. Muiden leasingisopimusten katsottiin olevan operatiivisia. (Bohušová 2015, 507-509; IAS 17.4) Suomessa operatiivisista leasingisopimuksista käytetään myös nimitystä operatiiviset vuokrasopimukset. IAS 17 -standardin mukaan ainoastaan rahoitusleasingiksi katsotut sopimukset tuli aktivoida yhtiöiden taseisiin, mikä tarkoitti siis sitä, että operatiiviset

leasingsopimukset jätettiin taseen ulkopuolelle. Uusi IFRS 16 -standardi lopettaa tämän jaottelun, ja näin yhtiön tulee aktivoida, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, kaikki leasing- ja vuokrasopimuksensa taseeseen. (Magli, Nobolo & Ogliari 2018, 77; Morales-Diaz & Zamora-Ramírez 2018b, 106) Muutos tulee siis vaikuttamaan käytännössä kaikkien IFRS-standardeja noudattavien yhtiöiden tilinpäätöksiin, joilla on vanhan kirjaustavan mukaisia, taseen ulkopuolella olevia vuokrasopimuksia.

Aiheen mielenkiintoisuus nousee juuri siitä, kuinka laajalla sektorilla näitä muutoksia tulee tapahtumaan. Lähes kaikilla yrityksillä on vuokra- tai leasingsopimuksia, jotka uuden standardin myötä on aktivoitava taseeseen. Muutosten suuruus on luonnollisesti sidoksissa siihen, kuinka paljon yrityksellä on tällaisia sopimuksia, mutta selvää on kuitenkin se, että uusi IFRS tulee muuttamaan monien yritysten tilinpäätöksiä, ja tätä myöten myös taloudellisia tunnuslukuja. Aiheen mielenkiintoisuutta lisää myös käsiteltävän asian tuoreus ja ajankohtaisuus. Standardi julkaistiin vuonna 2016 ja se tuli pakolliseksi vasta vuoden 2019 alusta alkaen, eli sen vaikutuksia ei ole vielä todellisilla, yritysten julkaistujen tilinpäätösten luvuilla päästy juurikaan tarkastelemaan. Etukäteen tehtyjä tutkimuksia standardin mahdollisista vaikutuksista ovat sen sijaan tehneet ainakin Giner et al. (2019), Morales-Diaz & Zamora-Ramírez (2018), Xu, Davidson & Cheong (2017) ja Öztürk & Serçemeli (2016).

Leasing omaisuuden kapitalisoinnin vaikutuksia on ajan saatossa tutkittu useaan otteeseen, ja jo kauan ennen IFRS 16:sta julkaisua. Esimerkkeinä tällaisista tutkimuksista ovat ainakin Nelsonin (1963), Grittan (1974), Imhoffin, Lipen & Wrightin (1991) ja Bennettin & Bradburyn (2003) tutkimukset. Sekä näissä, että IFRS 16:sta liittyvissä tutkimuksissa taseeseen aktivoitavien leasingsopimusten määrää on jouduttu arvioimaan erilaisilla metodeilla, mikä on saattanut vääristää tutkimusten esittämien muutosten vaikutuksia. Vanhemmat ja uudemmat tutkimukset ovat osoittaneet kuitenkin sen, että operatiivisten leasing- ja vuokrasopimusten kapitalisointi tulee vaikuttamaan yritysten taseisiin, tuloslaskelmiin ja tunnuslukuihin.

IFRS 16:sta mukaan rahoitusleasing- ja operatiivisista vuokrasopimuksista kirjataan taseen vastaaviin käyttöoikeusomaisuuserä ja vastattaviin tätä vastaava vuokrasopimusvelka (Xu et al. 2017, 34). Näiden määrät perustuvat muun muassa yrityksen voimassaolevien leasing- ja vuokrasopimusten kokonaisarvoihin. Tuloslaskelman kirjauksia IFRS 16 muuttaa taas siten, että kun IAS 17 mukaan operatiivisten vuokrasopimusten vuokratulot kirjattiin liiketoiminnan muihin kuluihin, niin nyt vuokratulot jaetaan osittain poistoihin ja osittain korkokuluihin

(Morales-Diaz & Zamora-Ramírez 2018a, 66). IFRS 16 tulee siis muuttamaan sekä yrityksen taseen kokoa, että myös tuloslaskelmaa. Näin ollen se tulee myös vaikuttamaan näiden perusteella laskettaviin vakavaraisuuden, kannattavuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuihin.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella IFRS 16:sta implementoinnin vaikutuksia konsernin tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin. Pääasiallisena tavoitteena on selvittää, miten IFRS 16 -standardi vaikuttaa tutkimuksen kohteena olevan konsernin vakavaraisuuteen. Tutkielmassa yrityksen vakavaraisuutta arvioidaan useampien vakavaraisuudesta indikoivien taloudellisten tunnuslukujen perusteella. Koska nämä tunnusluvut lasketaan yrityksen tilinpäätöksen lukujen perusteella, on tutkimuksessa tavoitteena myös selvittää IFRS 16:sta vaikutuksia konsernin tuloslaskelman ja taseen lukuihin.

Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraavaan päätutkimuskysymykseen:

Miten IFRS 16 -standardin soveltaminen vaikuttaa konsernin vakavaraisuuteen?

Lisäksi tutkimuksessa haetaan vastausta seuraaviin päätutkimuskysymystä täydentäviin alatutkimuskysymyksiin:

Mitä vaikutuksia operatiivisten vuokrasopimusten taseeseen aktivoinnilla on konsernin

- a) tuloslaskelmaan*
- b) taseeseen?*

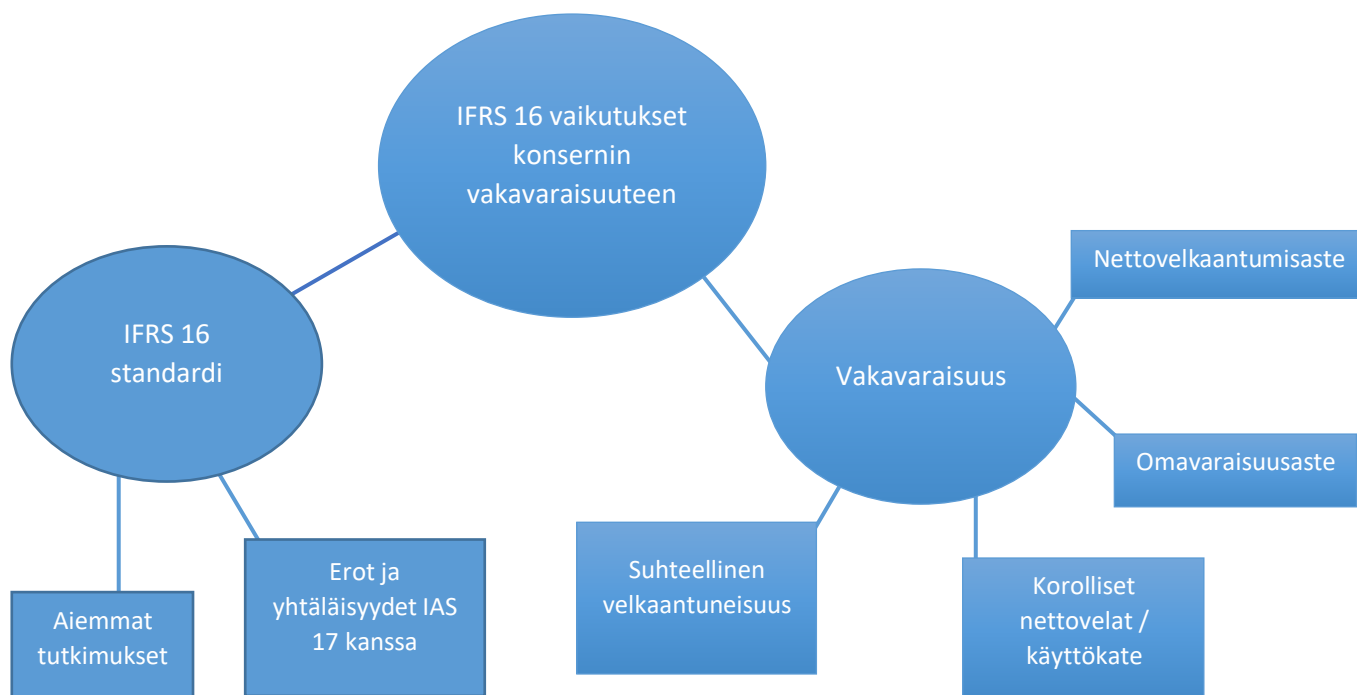
Kuten edellä todettiin, standardi tulee vaikuttamaan ainakin yritysten vakavaraisuuden, kannattavuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuihin. Vaikutusten laaja-alaisuuden vuoksi on tässä työssä päätetty tarkastella ainoastaan vakavaraisuuden ja siitä kertovien tunnuslukujen muutoksia kohteena olevassa konsernissa. Kyseinen konserni koostuu useista rakennusalalla toimivasta suunnittelu- ja asiantuntijayrityksistä. Näistä tytäryrityksistä suurin osa toimii vuokratuissa toimitiloissa, joista osa on IFRS 16:sta myötä aktivoitava taseeseen. Näin ollen on selvää, että konsernin tunnusluvut tulevat muuttumaan. Konsernin tavoitteena on jatkaa kasvuaan, ja tätä varten sen on tehtävä laajoja investointeja, joista ainakin osaa tullaan

rahoittamaan vieraalla pääomalla. Vakavaraisuutta voidaan pitää yrityksen kykynä selviytyä maksuvelvoitteistaan pitkällä aikavälillä (Kallunki, Lantto & Sahlström 2008, 142) ja mikäli se ei ole kunnossa, voi se vaikuttaa yrityksen lainansaantiin, tuleviin lainaehtoihin ja tämän myös voimassa oleviin lainakovenantteihin. Tämän takia tutkielmassa päädyttiin tutkimaan vakavaraisuuden tunnuslukujen muutoksia.

1.3 Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksessa käsitellään IFRS 16 -standardia ja sen implementoinnin vaikutuksia konsernin tilinpäätökseen ja vakavaraisuuden tunnuslukuihin. IFRS 16 koskee vuokra- ja leasingsopimusten kirjanpitokäsittelyä ja se korvasi vanhan IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin vuoden 2019 alussa. Tutkielman teoriaosuudessa esitellään uuden standardin pääkohdat sekä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia vanhan standardin kanssa nimenomaan vuokralle ottajan näkökulmasta. Standardi vaikuttaa sekä vuokralle ottajien että vuokralle antajien kirjanpitoon, mutta huomioiden tutkimuksen kohteena olevan konsernin ja sen pääasiallisen toiminnan, tarkastellaan uutta standardia ainoastaan vuokralle ottajan näkökulmasta. Sen suurin muutos IAS 17 -standardiin nähden on se, että jatkossa yritysten on aktivoitava taseisiinsa rahoitusleasingsopimusten lisäksi myös niin sanotut operatiiviset vuokrasopimukset. (Magli et al. 2018, 77; Morales-Díaz & Zamora-Ramírez 2018b, 106) Tämä tulee parantamaan omistajuutta suosivien ja leasingia suosivien yritysten tilinpäätösten ja tunnuslukujen vertailtavuutta. Teoriaosuudessa esitellään myös johdannossa esiteltyjä aiempia tutkimuksia tällaisten vuokrasopimusten taseaktivointiin liittyen. Siinä tarkastellaan myös vakavaraisuutta ja sen merkitystä. Kuten todettua, vakavaraisuus kertoo yrityksen maksukyvyistä pitkällä aikavälillä, ja sitä voidaan tarkastella erilaisten tunnuslukujen avulla.

Tutkimuksessa käytettäviä tunnuslukuja ovat omavaraisuus- ja nettovelkaantumisaste, suhteellinen velkaantuneisuus sekä korolliset nettovelat / käyttökate. Teoriaosuudessa esitellään tarkemmin nämä käytettävät vakavaraisuuden tunnusluvut, niiden laskentakaavat ja mahdolliset ohjeavot. Tutkielman teoreettista viitekehystä on havainnollistettu kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.

Tutkimuksessa käytettävät laskentakaavat ja ohjeavot perustuvat Yritystutkimus ry:n mukaisiin laskentakaavoihin ja ohjeavoihin. Kyseessä on suomalainen, talouden asiantuntijoista koostuva yhdistys, jonka tavoitteena on kehittää ja ylläpitää yritysten tutkimustoimintaa Suomessa. Yhtenä osa-alueena yhdistyksen toiminnassa on tutkimuksissa käytettävien taloudellisten tunnuslukujen yhtenäistäminen. (Yritystutkimus ry)

1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tämä tutkimus suoritetaan hyödyntämällä kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusotetta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään lähtökohtaisesti kuvailemaan todellista elämää ja tutkimaan ilmiöitä niiden luonnollisessa ympäristössään (Denzin & Lincoln 1994, 2). Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen tekijän voidaan siis usein ajatella olevan osa tutkimusta, ja näin ollen yksilön käsitykset ilmiöstä, sen tekijöistä ja tutkimuksesta voivat vaikuttaa tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 17-19; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157-160) Koska tämän tutkimuksen kohteena on yksittäisen konsernin tilinpäätös, on tarkennettuna kyse case-, eli tapaustutkimuksesta.

Tutkimusaineistona käytetään kohteena olevan konsernin vuoden 2019 kesäkuun väli tilinpäätöstä. Aineistoa on kerätty myös taustahaastattelulla. IFRS 16 astui pakolliseksi vuoden 2019 alussa, ja koska konserni ei ole aloittanut standardin soveltamista aiemmin, edustaa kyseinen väli tilinpäätös ensimmäistä mahdollisuutta nähdä uuden standardin vaikutukset kohdekonsernin tilinpäätökseen. Jotta tutkimuksella pystyttäisiin mahdollisimman luotettavasti vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja varmentamaan se, että mahdollisia tuloslaskelman, taseen tai tunnuslukujen muutoksia ei ole voinut aiheuttaa mikään toinen muuttaja, vertaillaan tutkimuksessa vuoden 2019 väli tilinpäätöstä ja tunnuslukuja ennen ja jälkeen IFRS 16-standardin mukaisia kirjauksia. Tuloslaskelman ja taseen vertailussa hyödynnetään niiden yksittäisten erien lisäksi erilaisten kannattavuutta ilmaisevien tunnuslukujen, kuten katetuottoprosentin, muutosta. Vakavaraisuutta arvioitaessa keskitytään taas sitä ilmaisevien tunnuslukujen arviointiin. Konsernin tunnuslukuja vertaillaan myös sen kilpailijoiden tunnuslukuihin ja Yritystutkimus ry:n niille antamiin yleisiin ohjearvoihin, jotta tunnuslukujen muutosten suuruutta ja merkittävyyttä pystytään arvioimaan paremmin. Tutkimuksessa tarvittavat laskelmat on toteutettu hyödyntämällä Microsoft Excel taulukkolaskentaohjelmaa.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielman koostuu kuudesta pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa avataan aiheen taustaa, esitetään tutkimuskysymykset – ja menetelmät sekä kuvaillaan aiheen teoreettista viitekehystä. Kaksi seuraavaa päälukua käsittävät tutkielman teoreettisen osuuden. Toisessa luvussa esitellään IFRS 16 -standardin ja sen mukaisten kirjausten pääkohdat, ja vertaillaan sitä vanhan, IAS 17 -standardin kanssa. Luvussa käydään myös läpi aiempia tutkimuksia operatiivisten vuokrasopimusten kapitalisoinnista. Kolmannessa luvussa käydään taas läpi vakavaraisuutta ja sen käsitettä, sekä esitellään tutkimuksessa käytettävät vakavaraisuuden tunnusluvut. Luvut 4-6 sisältävät tutkielman empiirisen osuuden. Luvun neljä alussa esitellään tarkemmin tutkimuksen kohteena olevaa konsernia ja sen kilpailijoita sekä käytettävää tutkimusmenetelmää ja tutkimusaineistoa. Tämän jälkeen esitellään kohdekonsernin tuloslaskelman ja taseen lukuja ennen ja jälkeen IFRS 16:sta aiheuttamien kirjausten sekä käydään läpi niiden aiheuttamat suurimmat muutokset. Tällä haetaan vastausta molempiin alatutkimuskysymyksiin. Luvun neljä lopussa lasketaan kappaleessa kolme esiteltyä

vakavaraisuuden tunnusluvut konsernin tilinpäätöksestä ennen ja jälkeen uuden standardin mukaisten kirjausten, vertaillaan niitä Yritystutkimus ry:n ohjearvoihin sekä kilpailijoiden vastaaviin lukuihin, ja pyritään löytämään vastaus edellä esitettyyn päätutkimuskysymykseen. Luvussa viisi tiivistetään yhteen tutkimuksen keskeisimmät tulokset, esitetään vastaukset tutkimuskysymyksiin ja verrataan saatuja tuloksia aiempiin tutkimuksiin. Kuudennessa luvussa vedetään yhteen tutkielma kokonaisuudessaan ja esitetään tutkimuksen tulosten perusteella tehtyjä johtopäätöksiä. Tässä luvussa arvioidaan myös tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia, sekä esitetään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

2. Vuokrasopimukset tilinpäätöksessä

Tässä luvussa tarkastellaan uutta, vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyä säätelevää IFRS 16 -standardia vuokralle ottajan näkökulmasta. Luvussa esitellään myös sen eroja ja yhtäläisyyksiä sitä edeltäneen, IAS 17 -standardin kanssa. Luvun lopussa esitellään aiempia tutkimuksia ja niiden tuloksia liittyen vuokrasopimusten kapitalisointiin.

Vanhan IAS 17 -standardin mukaan yritysten tuli sisällyttää taseisiinsa ainoastaan rahoitusleasingsopimuksiksi katsotut leasing- ja vuokrasopimukset (Străoanu & Iov 2010, 132-133). Sopimuksen katsottiin olevan rahoitusleasingia, mikäli se siirsi omistamiseen liittyvät riskit ja hyödyt suurimmalta osin vuokralle ottajalle (IAS 17.4). Näin ollen kaikki vuokrasopimukset, joita ei katsottu rahoitusleasingsopimuksiksi, eli operatiiviset vuokrasopimukset, jätettiin taseen ulkopuolelle. Tätä ilmiötä kutsutaan usein taseen ulkopuoliseksi rahoitukseksi (Kostolansky & Stanko 2011, 29) ja se tarkoittaa käytännössä sitä, että mikäli yritys vuokraa omaisuuserän, sille syntyy tästä velvoitteita, mitä sen vanhan standardin mukaan ei kuitenkaan tarvinnut esittää taseessaan. Tämä vaikeutti vertailua omaisuutensa vuokraavien, ja omaisuutensa ostavien yritysten välillä (Morales-Díaz & Zamora-Ramírez 2018a, 64).

IASB (2016, 14) tutki vuonna 2015 14 000:n listatun yrityksen operatiivisten vuokrasopimusten arvoja ja tutkimuksen mukaan näiden sopimusten tulevaisuudessa maksettavien vuokrien nykyarvo oli 2,18 biljoonaa USD. Näitä taseen ulkopuolella olevia vuokrasopimuksia ei huomioida esimerkiksi yritysten vakavaraisuuden tunnuslukujen laskennassa, eli toisin sanoen taseen ulkopuolinen rahoitus heikentää vertailtavuuden heikentymisen lisäksi tilinpäätöksen antamaa informaatiota yrityksen taloudellisesta asemasta ja -tilanteesta. IFRS Foundation on listannut yhdeksi tavoitteekseen luoda läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta lisääviä tilinpäätösstandardeja, jotta sijoittajat ja markkinat saisivat mahdollisimman korkealaatuista informaatiota markkinoilla olevista yrityksistä (IFRS Foundation 2018, 3). Huomioiden tämän tavoitteen, IASB alkoi vuonna 2006 kehittämään uutta vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyä säätelevää standardia.

2.1 IFRS 16

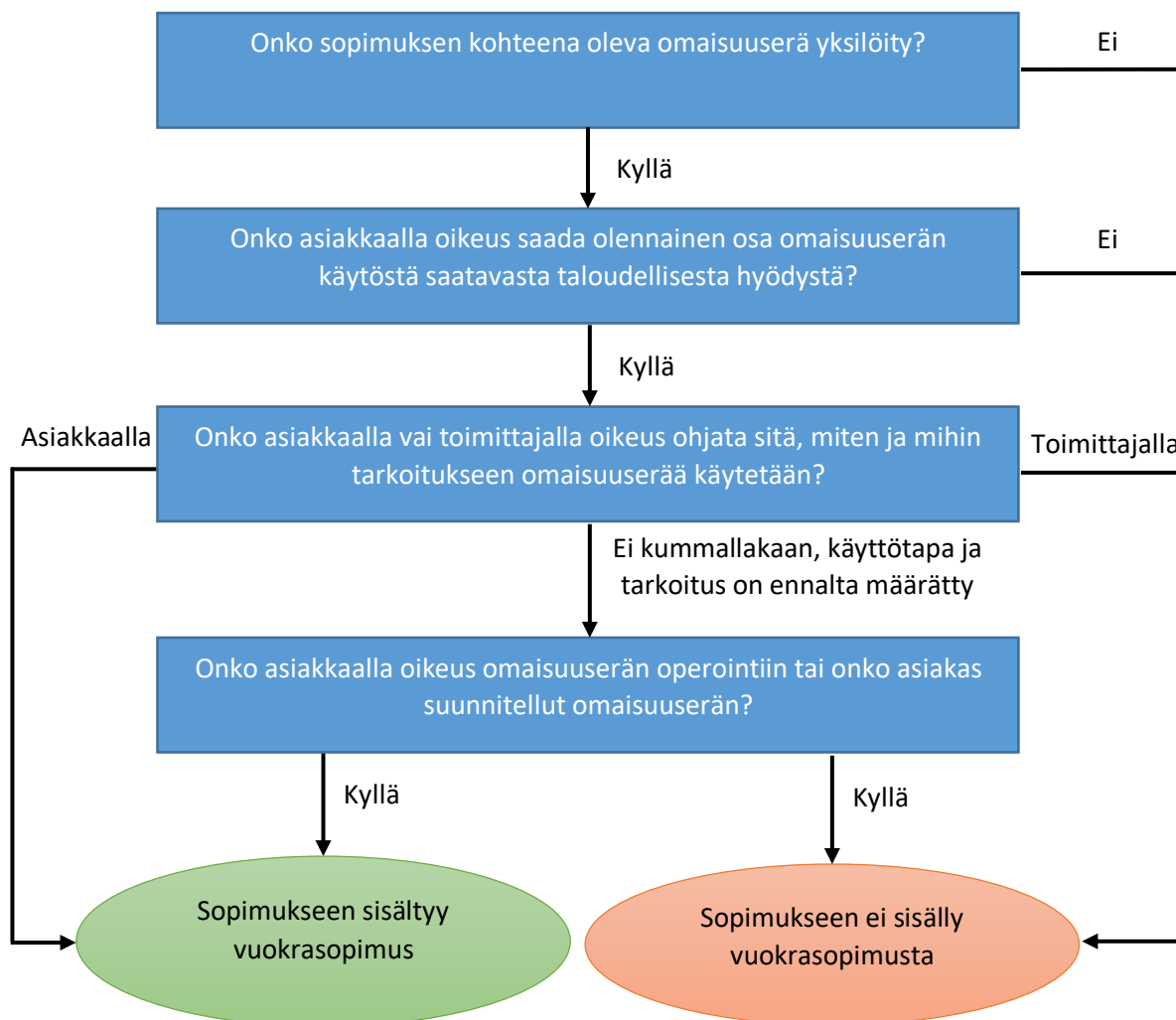
Kehitystyönsä tuloksena IASB julkaisi vuonna 2016 uuden IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin, joka korvasi vanhan IAS 17 -standardin (Morales-Díaz & Zamora-Ramírez 2018a, 65). Suurimpana muutoksena edeltäjäänsä nähden uudessa standardissa on se, että jatkossa yritysten ei enää tarvitse jaotella edellä mainitulla tavalla vuokrasopimuksiaan operatiivisiin ja rahoitusleasingsopimuksiin, vaan niiden on tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta sisällytettävä kaikki vuokrasopimuksensa taseeseen (Sacarin 2017, 115; Magli et al. 2018, 77). Yritykset saivat ryhtyä soveltamaan standardia jo vuonna 2016, mutta pakolliseksi se tuli IFRS standardeja noudattaville yrityksille vasta 1.1.2019 alkaen.

IFRS 16 -standardin tavoitteena on varmistaa, että vuokralle ottajat ja antajat esittävät tilinpäätöksissään informaatiota, joka kuvastaa näitä liiketoimia todenmukaisesti. Näin ollen tilinpäätöksen käyttäjä pystyy arvioimaan, miten vuokrasopimukset vaikuttavat yrityksen taloudelliseen asemaan ja -tulokseen, sekä rahavirtoihin. (IFRS 16.1) Standardia on sovellettava muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kaikkiin yrityksen voimassa oleviin vuokrasopimuksiin. Poikkeuksia ovat uusiutumattomien luonnonvarojen, kuten öljyn ja mineraalien, käyttöön, IAS 41 -standardin mukaisiin biologisiin hyödykkeisiin, eli eläimiin tai kasveihin, liittyvät vuokrasopimukset sekä IFRIC 12:sta palvelutoimilupajärjestelyihin liittyvät palvelutoimilupajärjestelyt. Myöskään IFRS 15:sta mukaisiin henkistä omaisuutta koskeviin lisensseihin tai IAS 38:n mukaisiin tekijänoikeuksia koskevien lisenssisopimusten kaltaisiin vuokrasopimuksiin uutta standardia ei sovelleta. (IFRS 16.3) Standardin soveltamisala ei juurikaan eroa IAS 17:sta mukaisesta soveltamisalasta (IAS 17.2).

Seuraavaksi esitellään uuden standardin pääkohtia vuokralle ottajan näkökulmasta. Standardissa esitetään perusteet sille, millä perusteilla sopimus sisältää vuokrasopimuksen ja miten määritellään sopimuksen arvonmäärityksessä tarvittava vuokra-aika. Tämän lisäksi se sisältää ohjeet vuokrasopimusten kirjaus- ja arvostusperusteista, näihin liittyvistä helpotuksista sekä tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.

2.1.1 Vuokrasopimuksen määritelmä, yksilöiminen ja vuokra-aika

Jotta vuokrasopimusten arvojen määrittäminen olisi mahdollista, on yrityksen ensin tunnistettava, mitkä sen sopimuksista katsotaan vuokrasopimuksiksi. IFRS 16:sta mukaista vuokrasopimuksen arviointia on havainnollistettu kuviossa 2.

Kuvio 2. Vuokrasopimuksen arviointi (mukaillen IFRS 16.B31)

IAS 17:sta mukaan sopimuksen katsottiin sisältävän vuokrasopimuksen, jos sopimuksen toinen osapuoli sai oikeuden omaisuuserän käyttöön tietyksi ajaksi maksua vastaan (Sträoanu & Iov 2010, 133). IFRS 16:sta mukaan taas sopimuksen katsotaan olevan vuokrasopimus, mikäli se antaa määräysvallan tietyn, *yksilöidyn omaisuuserän* (vuokrauksen kohteen) käyttöön vastiketta vastaan sopimuksessa määritellyksi ajanjaksoksi (IFRS 16.9). Nyt yrityksen tulee ensin tarkastella, onko sopimuksen kohteena oleva omaisuuserä yksilöity. Tämä yksilöiminen toteutetaan yleensä määrittelemällä kohteena oleva omaisuuserä suoraan

vuokrasopimuksessa. Vaikka omaisuuserä olisikin yksilöity, mutta toimittajalla (vuokralle antaja) katsotaan olevan tosiasiallinen oikeus korvata se toisella, ei asiakkaalla (vuokralle ottaja) silloin ole käyttöoikeutta tähän omaisuuserään, ja tällöin ei ole kyse vuokrasopimuksesta. Standardin mukaan korvausoikeus on tosiasiallinen, mikäli toimittaja voi koko sopimuksen keston ajan korvata omaisuuserän toisella ja se hyötyy tästä taloudellisesti. Arvio tosiasiallisuudesta tehdään sopimuksen syntyajankohdan olosuhteiden perusteella ja mikäli siitä ei ole varmuutta, oletetaan, että korvaamisoikeus ei ole tosiasiallinen. Esimerkiksi omaisuuserän korvaaminen huollon tai korjauksen johdosta ei estä sitä, että asiakkaalla on käyttöoikeus yksilöityyn omaisuuserään. (IFRS 16.B13-19)

Arvioidessaan, onko jokin sopimus vuokrasopimus, täytyy yrityksen IFRS 16:sta sovellettaessa myös pohtia, onko sillä oikeus olennaisilta osin saada yksilöidyn omaisuuserän käytöstä saatava *taloudellinen hyöty* koko sen käyttöaikana sekä *oikeus ohjata sen käyttöä* (IFRS 16.B9). Standardin mukaan yrityksen katsotaan saavan taloudellista hyötyä omaisuuserästä käyttämällä ja pitämällä sitä tai vuokraamalla sitä edelleen. Sen mukaan asiakkaan saamaksi taloudelliseksi hyödyksi katsotaan ainakin omaisuuden käytöstä syntyvä ensisijainen tuotos, sivutuotokset sekä muu sen käytöstä mahdollisesti koituva taloudellinen hyöty. Myös mahdolliset provisiot, jotka maksetaan omaisuuserän omistajalle sen käytöstä kertyvistä tuloista, ovat osa käytöstä saatavaa taloudellista hyötyä. Asiakkaana toimivalla yrityksellä katsotaan olevan oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä silloin, kun sillä on käyttöoikeutensa rajoissa mahdollisuus ohjata ja muuttaa sen käyttötapaa ja -tarkoitusta. Tällaisen oikeuden katsotaan syntyvän, kun asiakas voi esimerkiksi muuttaa sitä, millaista tuotosta tuotetaan ja kuinka paljon tai missä sitä tuotetaan ja milloin. (IFRS 16.B21-26) IAS 17:sta mukaan taas käyttöoikeuden siirtyminen oli edellytys vuokrasopimuksen syntymiselle. Käyttöoikeuden katsottiin siirtyvän, jos vuokraaja sai ”vähäistä suuremman osan” kohteena olevan omaisuuserän tuotoista. (KPMG 2013, 431) IFRS 16:sta mukainen määritelmä vuokrasopimukselle on siis IAS 17:sta mukaista määritelmää tarkempi.

Omaisuuserän käyttötapaan ja tarkoitukseen liittyvät päätökset voidaan määrätä myös ennakkoon. Tällöin asiakkaalla katsotaan olevan oikeus ohjata omaisuuserän käyttöä, mikäli se on koko käyttöajan oikeutettu operoimaan sitä tai kun se on suunnitellut kyseisen omaisuuserän. (IFRS 16.B24) Sopimukseen liittyy usein myös niin sanottuja suojaavia oikeuksia, joiden tarkoituksena on nimensä mukaisesti suojata sopimusten osapuolia. Asiakasta voidaan

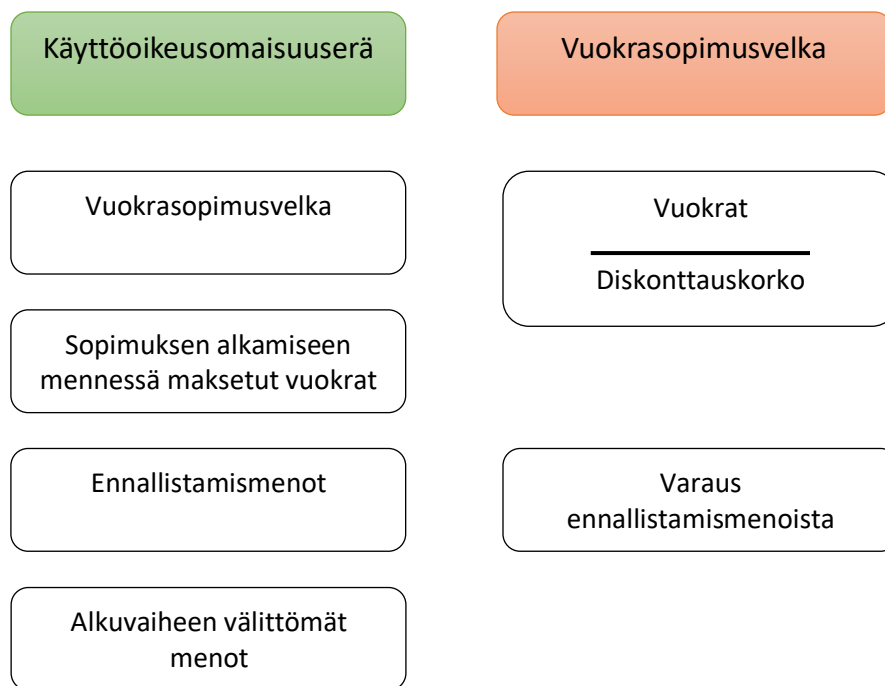
vaatia noudattamaan tiettyjä toimintatapoja omaisuuserän suhteen tai ilmoittamaan mahdollisista käyttötapaan liittyvistä muutoksista. Suojaavien oikeuksien voidaan siis katsoa määrittelevän käyttöön liittyvien oikeuksien laajuuden, mutta ne eivät silti estä asiakkaan oikeutta ohjata omaisuuserän käyttöä. (IFRS 16.B30) Monitulkintaisuutta voi aiheuttaa standardin kohdassa B24 käyttämä termi ”ennalta määrätty”, sillä esimerkiksi ero sen välillä, onko käyttötapa ja -tarkoitus määrätty ennalta, vai onko kyse vain ennalta määräytyistä suojaavista oikeuksista, voi olla vaikeaa todeta (PWC 2016, 5). Jos yritys on kuviossa 2 esitetyllä tavalla arvioinut sopimuksensa vuokrasopimukseksi, tulee arviointi tehdä uudelleen vain sopimuksen ehtojen muuttuessa (IFRS 16.11).

Vuokra-ajaksi katsotaan se ajanjakso, jona vuokrasopimus ei ole purettavissa. Aikaan on lisättävä mahdollisen jatko-option mukainen ajanjakso, jos sen käyttäminen on kohtuullisen varmaa (IFRS 16.18). Vuokrasopimuksen ei katsota olevan enää voimassa, mikäli sekä vuokraajalla, että vuokralle antajalla on mahdollisuus päättää sopimus ilman toisen osapuolen suostumusta (IFRS 16.B34). Vuokra-aikaa on oikaistava, mikäli vuokrasopimus muuttuu, tai kun tapahtuu jokin merkittävä olosuhteiden muutos, joka voi vaikuttaa yrityksen haluun käyttää sopimuksen jatkamiseen liittyvä optio (IFRS 16.20-21). Tämä vuokra-ajan määritelmä on käytännössä sama kuin mitä se oli myös IAS 17:sta mukaan (KPMG 2013, 433).

2.1.2 Kirjaaminen, arvostaminen ja niiden helpotukset

Kun yritys on luokitellut sopimuksen vuokrasopimukseksi ja vuokra-aika on selvillä, on sen IFRS 16 -standardin mukaan sopimuksen alkaessa kirjattava kirjanpitoonsa käyttöoikeusomaisuuserä ja tätä vastaava vuokrasopimusvelka. Näiden erien sisältö on esitetty kuviossa 3. Nämä uudet erät kasvattavat yritysten tasearvoja, mutta samalla ne tarjoavat tilinpäätöksen käyttäjille mahdollisuuden saada tarkempaa tietoa yritysten hallinnoimasta omaisuudesta (Fito, Moya & Orgaz 2013, 343). Taseen kasvu vaikuttaa myös etenkin juuri yritysten vakavaraisuuden tunnuslukuihin (Sacarin 2017, 120). Käyttöoikeusomaisuuserä arvostetaan hankintamenoon, johon sisällytetään vuokrasopimusvelan alkuperäinen määrä, sopimuksen alkamiseen mennessä maksetut vuokrat ja kohdeomaisuuserän palauttamisesta alkuperäiseen tilaan syntyvät ennallistamismenot. Siihen lisätään myös vuokralle ottajalle mahdollisesti syntyvät

alkuvaiheen välittömät menot. Käyttöoikeusomaisuuserästä tehdään tuloslaskelmassa vähennettäviä poistoja IAS 16 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet standardin mukaisesti, eli yritys siis valitsee poistomenetelmän, joka parhaiten kuvaa sopimuksessa määritellyn omaisuuserän odotettua kulumista. (PWC 2016, 15; IFRS 16.26-31)

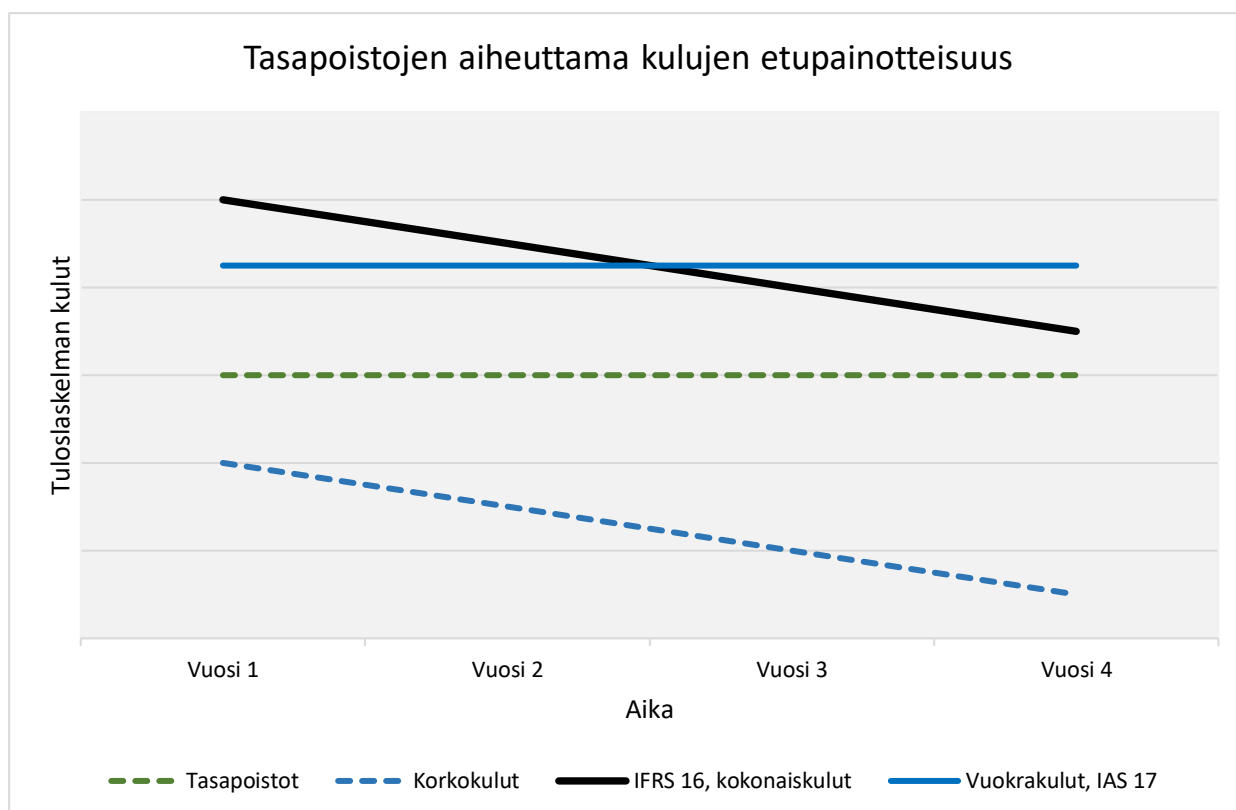

Kuvio 5. Käyttöoikeusomaisuuserän- ja vuokrasopimusvelan sisältö (mukailten PWC 2016, 12)

Vuokrasopimusvelka koostuu taas maksamattomien vuokrien nykyarvoista, joihin katsotaan kuuluvan vuokraajalle maksettavat kiinteät- ja muuttuvat maksut sekä jäännösarvotakuiden perusteella maksettavat korvaukset. Siihen sisällytetään myös mahdollinen sopimukseen liittyvä kohdeomaisuuserän osto-option toteutushinta tai sopimuksen päättämisestä aiheutuvat sanktiot, mikäli näiden toteutumista pidetään todennäköisenä. Arvioiduista ennallistamismenoista tehdään taas erillinen varaus, joka ei sisälly vuokrasopimusvelkaan. Vuokrat diskontataan ensisijaisesti vuokrasopimuksen sisäisellä korolla, mutta jos se on vaikeasti määritettävissä, niin tällöin voidaan käyttää vuokraajan lisäluoton korkoa. Vuokrasopimuksen sisäinen korko on se korko, jota käyttäen vuokrien ja omaisuuserän jäännösarvon nykyarvo vastaa sopimuksessa yksilöidyn omaisuuserän käyvän arvon ja vuokralle antajalle syntyneiden alkuvaiheen välittömien menojen yhteismäärää. Lisäluoton korko on taas korko, mitä vuokraava yritys joutuisi maksamaan, jos se ostaisikin kohteena olevan omaisuuserän ja päättäisi rahoittaa tämän hankinnan vieraalla pääomalla. (IFRS 16.22-28; PWC 2016, 12-15)

Vuokrasopimusvelasta kirjataan tuloslaskelmaan puolestaan tulosvaikutteinen korkokulu. Tästä kulujen jakautumisesta korkoihin ja poistoihin sekä sen hyödyllisyydestä on monia eriäviä mielipiteitä (Giner & Pardo 2018, 499), mutta esimerkiksi Spencerin ja Webbin (2015, 1016-1018) havaintojen mukaan tämä erottelu on hyödyksi tilinpäätöksen käyttäjille. Samankaltainen jaottelu poisto- ja korkokuluihin tehtiin myös IAS 17 –standardin mukaisten rahoitusleasingsovimusten kohdalla (IAS 17.25-27), kun taas operatiivisista vuokrasopimuksista kirjattiin ainoastaan vuokrien mukaiset kulut liiketoiminnan muihin kuluihin (IAS 17.33). Uuden standardin mukaan nämä kulut siirtyvät siis jatkossa poisto- ja korkokuluihin, pienentäen näin liiketoiminnan muiden kulujen määrää. Tämä kuluerien siirtyminen tuloslaskelman sisällä ei käytännössä vaikuta yrityksen vakavaraisuuden tunnuslukuihin, mutta kannattavuuden tunnusluvuista ainakin käyttökate- ja liikevaihtoprosentin voidaan olettaa kasvavan (Sacarin 2017, 120-121).

Myöhemmillä kausilla käyttöoikeusomaisuuserä arvostetaan hankintamenomallin mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että käyttöoikeusomaisuuserästä kirjattavat tulosvaikutteiset poistot ja mahdolliset arvonalentumiset vähennetään erän alkuperäisestä arvosta, eli niin sanotusta hankintamenosta. Vuokrasopimusvelan myöhemmässä arvostamisessa on puolestaan huomioitava siihen mennessä maksetut vuokrat, velan korko sekä mahdolliset vuokrasopimuksen muutokset. Velan korkoprosenttina käytetään lähtökohtaisesti edellä kuvattua diskonttauskorkoa. Koron on oltava aina sen suuruinen, että se tuottaa velalle jokaisella kaudella saman suuruisen korkoprosentin (IFRS 16.29-39). Mikäli omaisuuserästä tehtävät poistot tehdään tasapoistomenetelmällä, aiheuttaa tämä efektiivisen koron käyttö alenevan kokonaisvuokrakulun, tehden näin vuokrasopimusten aiheuttamista kuluista etupainotteisia (PWC 2016, 15; IASB 2016, 4). Kulujen etupainotteisuutta on havainnollistettu kaaviossa 1. Kuten kaaviosta voidaan nähdä, jos IFRS 16:sta mukaiset poistot tehdään tasapoistomenetelmällä, pienenevät kirjattavat kokonaiskulut vuokrasopimuksen edetessä, kun taas vanhan kirjaustavan mukaan ne pysyvät samana koko sopimuksen ajan. Tasapoistomenetelmän käyttö siis pienentää tuloslaskelmassa esitettävää voittoa ensimmäisillä kausilla ja myöhemmillä kausilla niiden ne taas kasvattavat sitä. Tällaista vaihtelua vuokrakulujen kohdalla ei tapahtunut IAS 17:sta standardia sovellettaessa.

Kaavio 1. Tasapoistojen aiheuttama kulujen etupainotteisuus IFRS 16:sta sovellettaessa (PWC 2016, 15).

IFRS 16 antaa kaksi leasing- ja vuokrasopimusten kirjaamiseen liittyvää helpotusta. Sen mukaan lyhytaikaisia- tai arvoltaan vähäisiä vuokrasopimuksia ei tarvitse kirjata edellä kuvatulla tavalla (IFRS 16.5.). Tällaisia sopimuksia voidaan kirjanpidossa käsitellä käytännössä samalla tavalla kuin IAS 17:sta mukaisia operatiivisia vuokrasopimuksia, kirjatun niistä ainoastaan vuokrien mukaiset kulut liiketoiminnan muihin kuluihin. Lyhytaikaisuuden rajana pidetään yleisesti 12 kuukautta ja vähäarvoisena taas sopimusta, jossa kohde-etuuden arvon katsotaan olevan uutena alle 5000 USD (Morales-Díaz & Zamora-Ramírez 2018a, 70; IFRS 16.BC100). Valinta siitä, jätetäänkö edellä mainittujen kaltaisiin sopimuksiin soveltamatta edellä käsiteltyjä kirjausmenettelyjä, tehdään vuokrasopimuskohtaisesti. Näin ollen, jos yrityksellä on paljon esimerkiksi arvoltaan vähäisiä sopimuksia, voi niiden yhteissumma kohota merkittäväksikin. (PWC 2016, 11)

2.1.3 Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

IAS 17:sta mukaan tilinpäätöksessä taseeseen tuli sisällyttää ainoastaan rahoitusleasingosopimuksiksi luokitellut vuokrasopimukset. Niitä käsiteltiin kirjanpidossa käytännössä samalla tavalla kuin IFRS 16:sta mukaisia eriä, sillä erotuksella, että niistä ei muodostettu omia eriään, vaan ne sisällytettiin sopimuksen kohteena olevan omaisuuserän luonteenmukaisiin eriin, ja niiden paikkaa taseessa avattiin tarkemmin liitetiedoissa. Operatiiviset vuokrasopimukset jätettiin puolestaan taseen ulkopuolelle. (KPMG 2013, 434-440) IFRS 16 jätti tämän kyseisen jaottelun pois, ja näin kaikki vuokrasopimuksiksi luokitellut sopimukset, edellä mainittuja lyhytaikaisia- tai vähäarvoisia sopimuksia lukuun ottamatta, kirjataan taseeseen (Magli et al. 2018, 77). Standardin mukaan tilinpäätöksessä vuokrasopimuksista esitettävien tietojen tavoitteena on antaa tilinpäätöksen käyttäjille mahdollisuudet arvioida, miten vuokrasopimukset kokonaisuudessaan vaikuttavat vuokralle ottajan tilinpäätökseen (IFRS 16.51). Jo Nelsonin (1963) tekemä tutkimus operatiivisten vuokrasopimusten tilinpäätöksessä esittämisestä osoitti, että kyseinen toimenpide parantaa myös vertailtavuutta omistavien ja leasingia tai vuokraamista käyttävien yritysten välillä. Samalla se vaikuttaa tilinpäätöksestä laskettaviin tunnuslukuihin (Sacarin 2017, 120-121). Imhoff et al. (1991, 60-61) totesivat, että vuokrasopimusten taseaktivointi antaa myös realistisemmän kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta. Vertailtavuuden ja reaalisuuden lisääntyminen hyödyttävät sekä konsernia itseään, että sen sidosryhmiä.

Edellä esitellyt käyttöoikeusomaisuuserät vuokralle ottajan on sisällytettävä taseeseensa. Ne voidaan joko esittää omana eränään, tai ne voidaan IAS 17:sta mallin mukaan lisätä eriin, joihin vastaavat omaisuuserät sisällytettäisiin. Tällöin myös liitetiedoissa on eriteltävä, mihin taseen eriin käyttöoikeusomaisuuserät on lisätty. Vuokrasopimusvelka voidaan samaan tapaan esittää joko omana, erillisenä velkanaan tai sisällyttää muihin vastaaviin velkoihin ja selostaa liitetiedoissa, mihin velkoihin se on lisätty. Molemmat erät kasvattavat yrityksen tasetta, lisäten samalla velkojen suhteellista määrää taseen kokonaisarvosta ja pienentäen taas oman pääoman suhteellista määrää. Käyttöoikeusomaisuuserästä tehtävät vähennykset on taas esitettävä tuloslaskelman poistoissa ja vuokrasopimusvelan korkokulut taas rahoituskuluissa. Rahavirtalaskelmassa liiketoiminnan rahavirtoihin sisällytetään vuokrasopimusvelan koron osuus, sekä sellaiset lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäiset sopimukset, jotka eivät sisälly vuokrasopimusvelkaan. Velan pääomaa koskeva osuus

esitetään rahoituksen rahavirroissa. Vuokralle ottajan on myös annettava tieto siitä, jos se käsittelee tilinpäätöksessään edellä mainittuja lyhytaikaisia tai arvoltaan vähäisiä vuokrasopimuksia. (IFRS 16.47-60)

2.2 Aiemmat tutkimukset

Kuten todettua, IFRS 16:sta merkittävin muutos vanhaan IAS 17 -standardiin nähden on se, että sen myötä yritysten on esitettävä taseessaan myös operatiiviset vuokrasopimukset. Tätä vuokrasopimusten taseeseen aktivointia voidaan myös kutsua niiden kapitalisoinniksi. Operatiivisten vuokrasopimusten kapitalisointia tutki ensimmäisenä Nelson jo 1960-luvulla. Hänen mukaansa kapitalisoinnilla paranneltaisiin paljon omistavien ja paljon leasingia käyttävien yritysten tunnuslukujen vertailtavuutta. Tutkimuksessaan hän jakoi yritykset eri tunnuslukujen perusteella paremmuusjärjestykseen ennen ja jälkeen kapitalisointia, ja huomasi, että paremmuusjärjestys muuttui merkittävästi kapitalisoinnin seurauksena. (Nelson 1963, 55-56) Toisaalta Nelson joutui tutkimustaan varten arvioimaan yritysten leasingvastuiden määriä, mikä on saattanut vaikuttaa tuloksiin.

Nelsonin jälkeen leasing- ja vuokrasopimusten kapitalisointia ovat tutkineet monet eri tahot. Gritta (1974) tutki kapitalisoinnin vaikutuksia amerikkalaisiin lentoyhtiöihin. Hänen löydöstensä mukaan pitkäaikaiset leasingsopimukset lisäsivät merkittävästi lentoyhtiöiden velkataakkaa huonontaan näin myös yritysten vakavaraisuudesta kertovaa velkojen suhde koko pääomaan -tunnuslukua. 1990-luvulla Imhoff et al. (1991) kehittivät leasingvastuiden määrien arvionnissa myöhemmin laajalti käytetyn Constructive Capitalization -mallin, jossa arvioidaan operatiivisten vuokrasopimusten taseaktivoinnin seurauksesta syntyvien varojen ja velkojen suuruuksia, mikäli ne esitettäisiin yritysten taseissa. Tutkimuksen julkaisun jälkeen tämä malli ja sen erilaiset sovellukset ovat olleet monien vuokrasopimusten kapitalisointia tarkastelevien tutkimusten perustana. Mallissa vuokrasopimusten arvojen selvittämiseksi niiden tulevia kassavirtoja diskontataan nykyhetken käyttämällä arviota yrityksen lisäluoton korosta ja vuokratun omaisuuden käyttöiästä. Tutkimuksessaan Imhoff et al. (1991, 58-61) selvittivät kapitalisoinnin vaikutuksia McDonaldsin tunnuslukuihin, ja heidän mukaansa kapitalisointi nosti yrityksen nettovelkaantumisasastetta jopa 30%. Kannattavuudesta kertova koko pääoman tuotto (ROA) puolestaan laski jopa 9%.

Samankaltaisiin tuloksiin Imhoffin et al. (1991) kanssa ovat päätyneet myös Beattie, Edwards ja Goodacre (1998) tutkiessaan kapitalisoinnin vaikutuksia Iso-Britannialaisiin listattuihin yhtiöihin ja Fülber, Silva ja Pferdehirt (2008) tutkiessaan vaikutuksia saksalaisiin listayhtiöihin. Durocher (2006, 239-252) käytti Imhoffin et al. kapitalisointimallia tutkiessaan taseaktivoinnin vaikutuksia kanadalaisiin suuryhtiöihin. Muutokset tunnusluvuissa olivat samansuuntaisia kuin aiemmissakin tutkimuksissa, mutta suuruudeltaan ne eivät nousseet yhtä korkeiksi; velkojen suhde koko pääomaan nousi eniten myyntiä ja majoitusta harjoittavilla yrityksillä (6%) ja keskimäärin ainoastaan 2%.

IFRS 16 -standardin julkistamisen jälkeen tehdyissä kapitalisointiin liittyvissä uudemmissa tutkimuksissa on päädytty samankaltaisiin tuloksiin aiempien tutkimusten kanssa; taseet tulevat kasvamaan ja vakavaraisuuden tunnusluvut huononemaan (Morales-Díaz & Zamora-Ramírez 2018b, 125-130; Giner & Pardo 2019, 840-843). Huomionarvoista on myös se, että kuten Imhoffin et al. (1991) tutkimuksen tuloksissa ja kappaleessa 2.1.2 todettiin, myös kannattavuuden tunnusluvut tulevat standardin myötä muuttumaan, käyttöomaisuuserästä ja vuokrasopimusvelasta tuloslaskelmaan tehtävien poistojen ja korkokulujen johdosta (Sacarin 2017, 120-121). Tutkimuksissa on havaittu, että vakavaraisuuden tunnuslukujen muutoksen voimakkuuteen vaikuttaa tutkittavan yrityksen toimiala ja luonnollisesti myös aiemmin taseen ulkopuolella olleiden operatiivisten vuokrasopimusten määrä. Paljon leasingia ja vuokrausta käyttävillä toimialoilla, esimerkiksi kuljetus-, majoitus- ja palvelualalla, taseen kasvu ja tunnuslukujen muutokset ovat huomattavasti voimakkaampia. Keskimäärin yritysten velkojen suhde koko pääomaan voi nousta yli 9% ja nettovelkaantumisaste taas jopa lähes 30%. (Morales-Díaz ja Zamora-Ramírez 2018b, 125-130) Lentoyhtiöillä nettovelkaantumisaste voi kasvaa jopa 75%. (Öztürk & Serçemeli 2016, 154-156).

Huomioitavaa on, että näissä uudemmissakin tutkimuksissa leasingvastuiden määriä on jouduttu arvioimaan joko Imhoffin et al. Constructive Capitalization-, tai sitä vastaavien mallien avulla. Näitä malleja käytettäessä on kuitenkin arvioitava sekä sopiva diskonttaus korko tuleville vuokrasopimusten aiheuttamille kassavirroille, että myös sopimusten kohteina olevien omaisuuserien jäljellä oleva käyttöikä leasingvastuiden suuruuden selvittämiseksi. Pienetkin virheet arvioinneissa ovat voineet vaikuttaa tutkimusten tuloksiin. Tässä tutkimuksessa operatiivisten vuokrasopimusten aktivoinnin todellisia vaikutuksia päästään tarkastelemaan oikeilla, IFRS 16:sta säädösten mukaan tehdyillä

konsernin tilinpäätöksen luvuilla. Näin ollen tulokset voivat erota aiempien tutkimusten tuloksista. Vaikka nämä aiemmat tutkimukset perustuvatkin arviointeihin, voidaan niiden ja standardin aiheuttamien muutosten perusteella kuitenkin päätellä, että tämän tutkimuksen kohteena olevan konsernin tase tulee kasvamaan, ja näin ollen myös vakavaraisuuden tunnusluvut muuttumaan. Vaikka tässä tutkimuksessa tarkastellaankin vain yhtä tapausta, voivat näistä tuloksista hyötyä ainakin kohdekonsernin kanssa samalla toimialalla toimivat yritykset.

3. Vakavaraisuus

Tässä luvussa tarkastellaan vakavaraisuuden käsitettä ja esitellään tutkimusosuudessa käytettävät vakavaraisuudesta kertovat tunnusluvut. Vakavaraisuudelle on olemassa monia eri määritelmiä; Blumme, Kaarenoja ja Suontausta (2007, 39) määrittelevät vakavaraisuuden yrityksen kykynä suoriutua maksuvelvoitteistaan pitkällä aikavälillä, kun taas Kallunki ja Kytönen (2007, 80) sanovat sen tarkoittavan vieraan ja oman pääoman osuutta yrityksen koko pääomasta. Vakavaraisella yrityksellä vieraan pääoman osuus ei ole liian suuri, eivätkä siihen liittyvät korkomaksut tuota yritykselle vaikeuksia, mikä on tärkeää etenkin taloudellisesti huonompina aikoina. Vakavaraisuutta voidaan siis myös ajatella eräänlaisena yrityksen puskurina taloudellisesti huonompia aikoja vastaan. Näin ollen se linkittyy myös yrityksen kannattavuuteen, sillä omarahoituksen tuoma pushuri parantaa yrityksen tappionsietokykyä ja mahdollistaa sen toiminnan myös silloin, kun kannattavuus on normaalia heikommalla tasolla. Vakavaraisuus onkin yksi keskeisimpiä yrityksen talouden osatekijöitä. (Kinnunen, Leppiniemi, Martikainen & Virtanen 2000, 132; Blumme et al. 2007, 39-40; Kallunki & Kytönen 2007, 80)

Vakavaraisuuden voidaan myös käsittää koostuvan kahdesta osa-alueesta: dynaamisesta- ja staattisesta vakavaraisuudesta. Näistä ensimmäinen tarkoittaa käytännössä yrityksen vieraan pääoman takaisinmaksukykyä ja jälkimmäinen taas yrityksen oman pääoman suhdetta vieraaseen pääomaan. (Blumme et al. 2007, 40) Vakavaraisuus kertoo pitkän aikavälin maksuvalmiuden lisäksi siis myös yrityksen pääoma-, eli rahoitusrakenteesta, mihin liittyy olennaisina asioina rahoitusriski ja velan vipuvaikutus. Rahoitusriskin arvioinnissa pyritään selvittämään, millä tasolla yrityksen vakavaraisuus on ja kuinka terve yritys on rahoitusrakenteeltaan. Mitä vakavaraisempi yritys on, sitä pienempi on siihen liittyvä rahoitusriski, mutta toisaalta liian vakavarainen yritys ei taas hyödynnä tehokkaasti vieraan pääoman vipuvaikutusta. (Kallunki et al. 2008, 142) Vakavaraisuus linkittyy myös tässä suhteessa yrityksen kannattavuuteen, sillä vivutusta optimaalisesti hyödyntävä yritys parantaa kannattavuudesta kertovaa oman pääoman tuotto -tunnuslukua tehden itsestään houkuttelevamman kohteen sijoittajalle (Innocent, Ikcchukwu & Nnagbogu 2014, 17-19). Toisaalta ylivivuttaminen taas nostaa riskiä (Alaghi 2011, 6649) huonontaan samalla vakavaraisuuden tunnuslukuja. Tämän takia yritykset pyrkivät löytämään sellaisen vakavaraisuuden tason, missä rahoitusriski ei nouse liian suureksi, mutta samalla pystytään

kuitenkin hyödyntämään velan vipuvaikutusta. Optimitasossa on myös toimialakohtaisia eroja, sillä riskisempää toimintaa harrastavat yritykset pyrkivät usein pienentämään kokonaisriskiään pitämällä vakavaraisuutensa paremmalla tasolla, kun taas vähäriskisemmällä toimialalla tälle ei välttämättä ole tarvetta. Vakavaraisuustavoitteet linkittyvät siis myös yrityksen strategiaan, ja sen voidaankin sanoa olevan eräs keskeisistä yritysten strategisista taloudellisista tavoitteista. (Kallunki et al. 2008, 142-143)

3.1 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Yrityksen vakavaraisuutta voidaan tarkastella analysoimalla sen tilinpäätöksestä laskettuja taloudellisia tunnuslukuja (Kotane 2014, 861). Seuraavaksi esitellään tämän tutkielman tutkimusosuudessa käytettävät tunnusluvut, joita ovat omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus, nettovelkaantumisaste sekä korolliset nettovelat / käyttökate. Näistä kolme ensimmäistä valittiin tähän tutkimukseen sillä perusteella, että uuden IFRS 16 -standardin mukaisen, päivittyneen vuokrasopimusten kirjaustavan perusteella näiden tunnuslukujen voidaan olettaa muuttuvan eniten. Myös standardin vaikutuksista tehdyt aiemmat tutkimukset (Morales-Díaz ja Zamora-Ramírez 2018a,b; Giner & Pardo 2019; Öztürk & Serçemeli 2016) tukevat tätä olettamusta. Korolliset nettovelat / käyttökate valittiin puolestaan sillä perusteella, että se kertoo yrityksen dynaamisesta vakavaraisuudesta. Esitettävät tunnuslukujen laskentakaavat perustuvat Yritystutkimus ry:n (2017) mukaisiin laskentakaavoihin.

3.1.1 Omavaraisuusaste

Yksi yleisimmin käytetyistä vakavaraisuudesta kertovista tunnusluvuista on omavaraisuusaste. Tämä tunnusluku mittaa omien varojen osuutta yrityksen kokonaisrahoituksesta, eli kuinka monta prosenttia yrityksen taseesta on rahoitettu oman pääoman ehtoosella rahoituksella. Omavaraisuusaste edustaa siis käytännössä yrityksen taloudellista puskuria. Mitä parempi yrityksen omavaraisuusaste on, sitä paremmin sen voidaan katsoa selviytyvän vieraaseen pääomaan liittyvistä maksuista. (Kallunki & Kytönen 2007, 80-81) Omavaraisuusasteen voidaan siis ajatella edustavan edellä esitetyn omarahoituksen, eli taloudellisen puskurin

tasoa. Liian suuren puskurin omaava yritys ei taas kuitenkaan hyödynnä tehokkaasti velan vipuvaikutusta. Omavaraisuusaste lasketaan kaavan 1 mukaisesti. Taulukossa 1 on esitetty tunnusluvun ohjearvot.

$$\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma – saadut ennakot}} \times 100$$

Kaava 1. Omavaraisuusasteen kaava (Yritystutkimus ry 2017, 69)

Laskennassa tarvittava oikaistu oma pääoma saadaan lisäämällä omaan pääomaan syntynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset laskennallisella verovelalla vähennettynä. Oikaistu tase taas saadaan lisäämällä oikaistun oman pääoman määrään vieras pääoma, johon on lisätty laskennalliset verovelat ja pakolliset varaukset. (Yritystutkimus ry 2017) Ennakot vähennetään tunnusluvun nimittäjästä, mikäli niihin liittyvä keskeneräinen työ sisältyy yrityksen vaihtomaisuuteen.

Heikko	Tyydyttävä	Hyvä
Alle 20%	20-40%	Yli 40%

Taulukko 1. Omavaraisuusasteen ohjearvot (Yritystutkimus ry 2017, 70).

Omavaraisuusasteen ohjearvot ovat hyvin suuntaa antavia, sillä tunnusluvun taso voi vaihdella voimakkaastikin eri toimialoilla. (Leppiniemi & Kyykkänen 2007, 146) Tämän tunnusluvun voidaan olettaa kokevan suurimpia muutoksia IFRS 16:sta seurauksena, sillä sekä vuokrasopimusvelka, että käyttöoikeusomaisuuserä kasvattavat suoraan yrityksen taseen kokoa (Öztürk & Serçemeli 2016, 148-156), mutta oma pääoma tulee muuttumaan vain yrityksen tilikauden voiton muuttuessa.

3.1.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Tällä tunnusluvulla mitataan yrityksen taseessa olevan vieraan pääoman määrää suhteessa sen toiminnan volyyymiin. Ennen laskentaa vieraasta pääomasta vähennetään saadut ennakot

(kaava 2) Tämänkin tunnusluvun ihanteellinen arvo on hyvin riippuvainen toimialasta; pääomavaltaisilla toimialoilla tunnusluku on yleensä arvoltaan muita toimialoja suurempi.

$$\frac{\text{Oikaistun taseen velat – saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12kk)}} \times 100$$

Kaava 2. Suhteellisen velkaantuneisuuden kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 70)

Yritystutkimus ry:n (2017) mukaan esimerkiksi tuotannollista toimintaa harjoittavilla yrityksillä yli 80 prosentin suhteellista velkaantuneisuutta pidetään huonona, ja alle 40 prosentin tasoa hyvänä. Mikäli tunnusluku on arvoltaan korkea, tulisi yrityksen operatiivisen toiminnan tuloksen oltava korkea, jotta se selviäisi vieraan pääoman korkomaksuista. (Kallunki et al. 2008, 151, Leppiniemi & Kyykkänen 2007, 146) Koska IFRS 16:sta ei ole suoraa vaikutusta liikevaihtoon, mutta vuokrasopimusvelka kasvattaa suoraan yrityksen vierasta pääomaa, voidaan suhteellisen velkaantuneisuuden olettaa kasvavan standardin soveltamisen seurauksena.

3.1.3 Nettovelkaantumisaste

Etenkin kansainvälisissä tutkimuksissa (esim. Imhoff et al. 1991; Fito et al. 2013; Magli et al. 2018) yksi käytetyimmistä vakavaraisuuden mittareista on yrityksen vieraan- ja oman pääoman suhteen laskeminen. Tässä tutkimuksessa sellaista mittaria edustaa nettovelkaantumisaste. Tunnusluku lasketaan (kaava 3) jakamalla yrityksen korollinen, eli yleensä pitkäaikainen, vieras pääoma likvideillä rahavaroilla vähennettynä yrityksen omalla pääomalla. Likvidit varat vähennetään yrityksen veloista siitä syystä, että teoriassa yritys voisi käyttää nämä varat suoraan vieraan pääoman takaisinmaksuun, eli vähentämällä ne velkojen määrästä saadaan tietoon yrityksen todelliset nettovelat. (Leppiniemi & Kyykkänen 2007, 147; Kallunki et al. 2008, 143)

$$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma – rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oikaistu oma pääoma}} \times 100$$

Kaava 3. Nettovelkaantumisasteen kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 71)

Tunnusluku mittaa sitä, missä määrin yrityksen toiminta nojautuu vieraaseen pääomaan, eli kuinka paljon yritys on rahoittanut toimintaansa velkarahoituksella (Innocent et al. 2014, 19-20). Mikäli tunnusluku on arvoltaan alle 100%, voidaan sitä Yritystutkimus ry:n (2017) mukaan pitää hyvänä. Sen arvon ollessa suuri (yli 200%) voi se indikoida siitä, että yrityksellä on vaikeuksia maksaa lainan lyhennyksiä tai korkoja tulevaisuudessa. Suurella arvolla voi myös olla vaikutusta yrityksen lainansaantiin (Johri & Maheshwari 2015, 42-43) sillä voimakas vieraan pääoman käyttö nostaa yrityksen riskiprofiilia (Alaghi 2011, 6649). Morales-Diazin ja Zamora-Ramirezin (2018b, 125-130) mukaan IFRS 16:sta soveltaminen voi nostaa velkojen suhdetta omaan pääomaan jopa 30%.

3.1.4 Korolliset nettovelat / käyttökate

Tämä tunnusluku kertoo yrityksen takaisinmaksukyvystä eli dynaamisesta vakavaraisuudesta. Se kuvaa missä ajassa yritys pystyisi maksamaan korolliset velkansa, mikäli se käyttäisi koko operatiivisen tuloksensa näiden takaisinmaksuun. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä nopeammin yritys tähän pystyy. Tunnusluku kertoo myös yrityksen pääomarakenteesta. Pääomavaltaisemmillä toimialoilla tunnusluvun arvo on yleensä korkeampi. (Yritystutkimus ry 2017)

Oikaistun taseen korolliset velat + pääomalainat

Käyttökate (12kk)

Kaava 4. Korolliset nettovelat / käyttökate kaava. (Yritystutkimus ry 2017, 76)

Tämän tunnusluvun muutoksen suuntaa on vaikeampi arvioida etukäteen, sillä toisin kuin edellä esiteltyjen tunnuslukujen kohdalla, uusi standardi vaikuttaa suoraan sekä kaavan osoittajaan (kaava 4), että myös nimittäjään, sillä vuokratulujen jakautuminen poistoihin ja korkokuluihin tulee muuttamaan käyttökätteen määrää nykyisestä, kun taas vuokrasopimusvelka nostaa yrityksen vieraan pääoman määrää.

4. IFRS 16 -standardin vaikutukset case-konsernissa

Tässä luvussa tarkastellaan IFRS 16 -standardin vaikutuksia tutkimuksen kohteena olevassa konsernissa. Luvun alussa esitellään tarkemmin tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä ja käytettävää aineistoa, sekä tutkimuksen kohteena olevaa konsernia. Samalla esitellään kilpailijavertailussa käytettävät kilpailijat. Tämän jälkeen on vuorossa varsinainen empiirinen osuus, jonka ensimmäisessä vaiheessa tarkastellaan konsernin tuloslaskelman ja taseen lukuja ennen ja jälkeen IFRS 16:sta mukaisten kirjausten, ja esitellään standardin aiheuttamat merkittävimmät muutokset. Toisessa vaiheessa tarkastellaan standardin aiheuttamia muutoksia konsernin vakavaraisuuden tunnuslukuihin, ja vertaillaan näitä tunnuslukuja sen kilpailijoihin ja tunnuslukujen yleisiin ohjearvoihin.

4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tämä tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvailemaan todellista elämää ja sen ilmiöitä (Denzin & Lincoln 1994, 2), minkä takia se soveltuu tutkimusmetodiksi juuri tähän tutkimukseen. Koska tutkimuksessa tarkastellaan yhtä tapausta, voidaan tutkimustapaa kuvailla tarkemmin tapaustutkimukseksi. Tapaustutkimuksessa tutkitaan yleensä yksittäisiä tapauksia tai tilanteita (Hirsjärvi et al. 2008, 130-131), joista pyritään saamaan yksityiskohtaista tietoa (Easton 2010, 118). Tapaustutkimuksessa tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan informaatiota monipuolisesti (Metsämuuronen 2006, 90-91).

Tapaustutkimus soveltuu Yinin (2018, 11-13) mukaan se tutkimusstrategiaksi, kun pyritään löytämään vastaus kysymyksiin *miten* tai *miksi* sellaisissa tilanteissa, joissa tutkimuksen tekijä voi vaikuttaa vain vähän tutkittavana olevaan tapaukseen tai sen lopputulokseen. Sen pyrkimyksenä voi olla analyttisesti yleistää, eli vahvistaa tai kyseenalaistaa teoreettisia väittämiä ja ehdotuksia (Yin 2003, 31-33), tai löytää uusia tosiasioita (Johnston, Leach & Liu 1999, 202-204). Tapaustutkimuksen tuloksia ei siis voida yleistää koko populaatiota koskevaksi (Yin 2003, 31-33). Huomioiden tämän tutkimuksen tarkoituksen ja edellä esitetyt tapaustutkimuksen piirteet, voidaan sen katsoa olevan parhaiten sopiva tutkimusstrategia tämän tutkimuksen toteuttamiseen.

Tämän tutkimuksen aineistona käytetään case-konsernin vuoden 2019 kesäkuun välitilinpäätöstä. Aineistoksi valittiin konsernin välitilinpäätös sen vuoksi, että se on ensimmäinen tilinpäätös, missä konserni on soveltanut uutta IFRS 16 -standardia, ja näin ollen tutkimuksessa on mahdollista analysoida sen vaikutuksia ja aiheuttamia muutoksia tuoreeltaan. Jotta uuden standardin aiheuttamia muutoksia pystyttäisiin tarkastelemaan mahdollisimman tarkasti, vertaillaan kyseisen tilinpäätöksen eriä ja tunnuslukuja ennen ja jälkeen standardin aiheuttamia kirjauksia. Tällä tavalla tarkastelussa pystytään eliminoimaan kaikkien muiden mahdollisten tekijöiden vaikutus tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin. Tutkimukseen otetut tunnusluvut on valittu sillä perusteella, että niiden voidaan standardin vaikutuksista tehtyjen aiempien tutkimusten (Öztürk & Serçemeli 2016; Giner & Pardo 2019; Morales-Díaz ja Zamora-Ramírez 2018a,b, Imhoff et al. 1991) perusteella katsoa muuttuvan eniten. Niiden katsottiin kertovan myös parhaiten ja laaja-alaisimmin konsernin vakavaraisuudesta. Konsernilla on myös osaan näistä tunnusluvuista sidottuja lainakovenantteja, mikä vaikutti tunnuslukujen valintaan.

Koska kyseessä on välitilinpäätös, on tiettyjä tuloslaskelman eriä muutettu vastaamaan vuoden pituisen tilikauden eriä tunnuslukujen laskentaa varten. Tämä muutos on tehty kertomalla luvut suoraan kahdella. Taseen lukuihin tällaista muunnosta ei ole tarvinnut tehdä. Tutkimuksessa tarvittavia tietoja on kerätty myös taustahaastattelulla, jonka kysymykset löytyvät liitteestä 1. Haastattelussa haastateltavana toimi konsernissa merkittävässä asemassa oleva henkilö, ja sillä selvitettiin tietoja, joita pelkästä tilinpäätöksestä ei ollut mahdollista selvittää, kuten esimerkiksi konsernin kilpailijoita kilpailijavertailun suorittamista varten tai tilinpäätöksen eriin liittyviä, tunnuslukujen laskennassa tarvittavia tarkennuksia. Tunnuslukuja päädyttiin vertailemaan Yritystutkimus ry:n yleisten ohjearvojen lisäksi kilpailijoihin, jotta tunnuslukujen muutosten suuruutta ja mahdollisia vaikutuksia vakavaraisuuteen pystyttäisiin arvioimaan paremmin. Kilpailijavertailuun valittiin kaksi konsernin suurinta kilpailijaa, joihin viitataan jatkossa yrityksinä X ja Y.

Tutkimuksen kohteena oleva konserni koostuu rakennusalan konsultointi- ja asiantuntijapalveluita sekä suunnitteluratkaisuja tarjoavista yrityksistä. Konsernilla on toimintaa myös ulkomailla. Konserni on viime vuosina kasvanut tasaisesti, ja sen tavoitteena on jatkaa tätä kasvua laajentamalla toimintaansa investoinneilla. Näitä investointeja tullaan ainakin osittain rahoittamaan vieraalla pääomalla, eli näin ollen lainoista neuvoteltaessa

konsernin vakavaraisuuden on oltava kunnossa mahdollisimman edullisten lainaehtojen takaamiseksi. Konsernin kilpailijoista yritys X on monikansallinen rakennusalalla toimiva suunnittelu- ja asiantuntijayritys. Yritys Y taas toimii laaja-alaisemmin koko rakennussektorilla, ja se on näistä kolmesta vertailtavasta yhteisöstä liikevaihdolla mitattuna suurin, yritys X:n ollessa toiseksi suurin. Myös yritys Y:llä on toimintaa ulkomailla. Kilpailijoiden tunnusluvut on laskettu myös suoraan kunkin kilpailijan kesäkuun 2019 välitilinpäätöksestä. Molemmat kilpailijat ovat tilinpäätöksissään soveltaneet IFRS-standardeja, mukaan lukien IFRS 16:ta. Sekä kohdekonsernin, että kilpailijoiden tunnusluvut on laskettu luvussa 3 esiteltyjen laskukaavojen mukaan. Koska kilpailijoiden tilinpäätöksistä ei ole pystytty eliminoimaan muiden tekijöiden vaikutuksia, esitetään kilpailijoiden tunnusluvuista ainoastaan IFRS 16:ta soveltamisen jälkeisiä lukuja. Tunnuslukujen laskennassa ja kaikissa muissa esiteltävissä laskelmissa on hyödynnetty Microsoft Excel taulukkolaskentaohjelmaa.

4.2 Tuloslaskelman muutokset

Konsernin tuloslaskelman erät, joita IFRS 16 standardin käyttöönotto on muuttanut, on esitetty taulukossa 2. Kun konsernin tuloslaskelmaa lähdetään tarkastelemaan liikevaihdosta alaspäin, huomataan, että ensimmäinen erä, mihin uusi standardi vaikuttaa, on poistot.

Tuloslaskelman erä	Ennen IFRS 16 (€)	IFRS 16 jälkeen (€)	IFRS 16 nettovaikutus (€)	IFRS 16 vaikutus (%)
Poistot	164 425 €	383 546 €	219 121 €	+133,3 %
Toimitilakulut	512 714 €	279 377 €	-233 337 €	-45,5 %
Liiketoiminnan muut kulut	1 928 190 €	1 694 853 €	-233 337 €	-12,1 %
Rahoituskulut	71 500 €	85 716 €	14 216 €	+20,0 %

Taulukko 2. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan.

Konsernin poistot ennen käyttöoikeusomaisuuserästä tehtyjä poistoja ovat verrattain pienet, eli konsernilla ei hirveästi ole poistettavaa omaisuutta. Tämän voidaan olettaa olevan hyvinkin yleistä case-konsernin kaltaisissa konsultointi- ja suunnittelutoimintaan perustuvissa organisaatioissa, joissa tietotaito ja asiantuntijuus ovat organisaation tärkeintä omaisuutta. Alkuperäisten poistojen ollessa pienet, kasvattavat uuden taseeseen aktivoitun

käyttöoikeusomaisuuserän poistot konsernin kokonaispoistoja prosentuaalisesti hyvinkin paljon, eli yli 130%.

Koska poistot ovat kasvaneet, niin konsernin toimitilakulut puolestaan laskevat. Tämä johtuu siitä, että konsernin IFRS 16:sta soveltamisen piiriin kuuluvat vuokrasopimukset koostuvat tällä hetkellä kokonaisuudessaan toimitiloihin liittyvistä pidempiaikaisista vuokrasopimuksista, joiden vuokria ei uuden standardin mukaan enää esitetä toimitilakuluissa, vaan ne jaetaan edellä mainittuihin poistoihin ja rahoituskuluihin. Toimitilakulut eivät myöskään laske yhtä jyrkästi (-45,5%), kuin mitä poistot nousevat (133,26%), sillä yli puolet konsernin toimitilakuluista liittyvät lyhyempiaikaisiin tai arvoltaan vähäisiin vuokrasopimuksiin, joihin standardia ei siis tarvinnut soveltaa. Toimitilakulut ovat osa liiketoiminnan muita kuluja, jotka pienenevät kokonaisuudessaan 12,10%. Rahoituskulut puolestaan ovat IFRS 16:sta seurauksena kasvaneet 20%.

Lukuja tarkastellessa voidaan huomata, että standardin mukaiset poistot ja rahoituskulut ovat yhteenlaskettuna yhtä suuret (233 337 €), kuin mitä sen soveltamisen piiriin kuuluneiden vuokrasopimusten kulut (233 337 €) ovat. Standardin nettovaikutus tuloslaskelmaan on siis 0 euroa. Tämä johtuu siitä, että konserni ei ole käyttänyt tasapoistomenetelmää, joka olisi tehnyt vuokrasopimusten aiheuttamista kuluista etupainotteisia, ja näin ollen heikentänyt tilikauden tulosta. Valittu poistomenetelmä ei siis aiheuta tuloslaskelmaan keinotekoista vaihtelua, ja kuvastaa näin ollen tasapoistomenetelmää paremmin tilikauden todellisia kustannuksia. Standardilla ei tämän poistomenetelmän johdosta ole siis vaikutusta tilikauden nettovoittoon, mutta kuten kappaleessa 2.1.2 todettiin ja taulukosta 3 voidaan huomata, kulujen sijoittuminen eri eriin tuloslaskelman sisällä vaikuttaa konsernin katetuoton ja liikevoiton määrään.

	Ennen IFRS 16 (%)	IFRS 16 jälkeen (%)	IFRS 16 vaikutus (%)
Katetuotto	9,6 %	11,9 %	+22,0 %
Liikevoitto	8,1 %	8,2%	+1,6 %

Taulukko 3. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin katetuottoon ja liikevoittoon.

Katetuoton suurempi kasvu johtuu siitä, että sitä laskettaessa huomioidaan liiketoiminnan muut kulut, mutta ei poistoja tai korkokuluja. Näin ollen katetuotto nousee liiketoiminnan muiden kulujen vähentymisen verran. Liikevoitto puolestaan kasvaa ainoastaan

marginaalisesti, sillä sitä laskettaessa huomioidaan rahoituskuluja ja veroja lukuun ottamatta kaikki tuloslaskelman kulut, jolloin se kasvaa ainoastaan lisääntyneiden rahoituskulujen verran.

4.3 Taseen muutokset

IFRS 16:sta aiheuttamat muutokset konsernin taseeseen on esitetty taulukossa 4. Taseeseen aktivoitu käyttöoikeusomaisuuserä on edellä esitettyjen poistojen jälkeen 1 226 544 euroa, ja se koostuu IFRS 16:ta soveltamisen piiriin kuuluvien vuokrasopimusten tulevaisuudessa maksettavien vuokrien nykyarvoista. Tämä nykyarvo on selvitetty diskonttaamalla kunkin vuokrasopimuksen tulevaisuudessa maksettavat vuokrat kappaleessa 2.1.2 esitetyllä tavalla. Diskonttokorkoja valittaessa on konsernissa tarkasteltu yksitellen jokaista vuokrasopimusta, ja päätetty sopiva korko jokaiselle sopimukselle erikseen. Käyttöoikeusomaisuuserä on lisätty kokonaisuudessaan konsernin taseessa pysyvissä vastaavissa olevien aineettomien oikeuksien alle. Tämä uusi erä kasvattaa taseen pysyviä vastaavia lähes 10 %. Vaihtuviin vastaaviin IFRS 16:sta mukaiset kirjaukset eivät vaikuta.

Taseen erä	Ennen IFRS 16 (€)	IFRS 16 jälkeen (€)	IFRS 16 vaikutus (%)
Pysyvät vastaavat	12 554 963 €	13 781 507 €	+9,8 %
Oma pääoma	9 290 461 €	9 290 461 €	0 %
Vieras pääoma	13 137 374 €	14 363 917 €	+9,3 %
Taseen loppusumma	22 427 835 €	23 654 379 €	+5,5 %

Taulukko 4. IFRS 16:ta vaikutukset konsernin taseeseen.

Koska standardin aiheuttama nettovaikutus tuloslaskelmaan on 0 euroa, ei sillä ole vaikutusta konsernin tilikauden voittoon, eikä näin ollen myöskään oman pääoman määrään. Käyttöoikeusomaisuuserää vastaava vuokrasopimusvelka on lisätty taseen vieraaseen pääomaan muiden velkojen alle. Velan suuruus lyhennysten jälkeen on 1 226 554 euroa. Tämä erä kasvattaa konsernin vieraan pääoman kokonaismäärää yli 9%. Vuokrasopimusvelka ja käyttöoikeusomaisuuserä ovat tilinpäätöksessä saman suuruisia, mikä tarkoittaa sitä, että konserni on poistanut omaisuuserästä yhtä paljon, kuin mitä se on lyhentänyt

vuokrasopimusvelkaa. Taseen loppusumma puolestaan kasvaa standardin soveltamisen johdosta 5,5%.

4.4 Vakavaraisuuden tunnuslukujen muutokset

Standardin vaikutuksia vakavaraisuuteen arvioidaan vakavaraisuudesta kertovien tunnuslukujen muutosten avulla. Tässä kappaleessa esitellään yksitellen teoriaosuudessa käsitellyt tunnusluvut case-konsernin kohdalla. Jokaisen tunnusluvun kohdalla esitetään myös niiden laskennassa käytetyt erät ja erien suuruudet ennen ja jälkeen IFRS 16 kirjauksia. Näin pystytään tunnistamaan tarkemmin kunkin erän vaikutus kuhunkin tunnuslukuun. Tunnuslukujen laskukaavoina on käytetty luvussa 3 esiteltyjä kaavoja. Konsernin tunnuslukuja vertaillaan Yritystutkimus ry:n niille antamiin yleisiin ohjearvoihin sekä tämän luvun alussa esiteltyjen kilpailijoiden tunnuslukuihin.

4.4.1 Omavaraisuusaste

Konsernin omavaraisuusaste ja sitä laskettaessa käytetyt erät on lueteltu taulukossa 5. Oikaistuun omaan pääomaan on laskettu mukaan oman pääoman lisäksi taseessa oleva oman pääoman ehtoinen pääomalaina. Kuten kappaleessa 3.1.1 arveltiin, konsernin omavaraisuusaste laskee IFRS 16:sta mukaisten kirjausten johdosta. Kuten edellä todettiin, IFRS 16:sta nettovaikutuksen tuloslaskelmaan ollessa nolla, ei standardilla ole vaikutusta myöskään oman pääoman määrään. Standardin soveltaminen ei myöskään vaikuta saatujen ennakkojen määrään. Näin ollen omavaraisuusasteen lasku, eli heikentyminen, johtuu tunnusluvun nimittäjän, eli taseen loppusumman, kasvusta. Taseen loppusummaa kasvattavat siis vuokrasopimusvelka ja käyttöoikeusomaisuuserä.

	Ennen IFRS 16	IFRS 16 jälkeen	IFRS 16 vaikutus (%)
Oikaistu oma pääoma	9 290 461 €	9 290 461 €	0 %
Oikaistun taseen loppusumma	22 427 835 €	23 654 379 €	+5,5 %
Saadut ennakot	413 130 €	413 130 €	0 %
Omavaraisuusaste	42,2 %	40,0%	-5,3 %

Taulukko 5. Konsernin omavaraisuusaste ja sen laskennassa käytetyt erät.

Tunnusluvun lievällä heikentymisellä ei konsernin kannalta ole merkittäviä vaikutuksia, sillä uusi omavaraisuusaste on Yritystutkimus ry:n (2017, 69-70) mukaisten ohjearvojen mukaan edelleen hyvällä tasolla, eikä laskulla ole myöskään vaikutusta konsernin tämän hetkisiin lainakovenantteihin. Konsernin kilpailijoista yritys X:llä omavaraisuusaste oli vuoden 2019 välitilinpäätöksessä 34,9 % ja yritys Y:llä 30,8%. Konserni on siis tällä tunnusluvulla mitattuna myös selvästi molempia kilpailijoitaan parempi, mikä vahvistaa arviota siitä, että konsernin omavaraisuusaste on standardin aiheuttamasta laskusta huolimatta edelleen hyvällä tasolla.

4.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellisen velkaantuneisuuden laskennassa käytetyistä eristä (taulukko 6) ainoastaan oikaistun taseen velat ovat muuttuneet standardin seurauksesta. Velkoja kasvattaa aktivoitu vuokrasopimusvelka. Laskentaa varten konsernin liikevaihto on kerrottu kahdella, jotta se saataisiin vastaamaan koko vuoden liikevaihtoa. Kuten taulukosta 6 voidaan nähdä, konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on kasvanut IFRS 16:sta soveltamisen johdosta. Tämän tunnusluvun kohdalla kasvu tarkoittaa siis tunnusluvun heikentymistä. Suhteessa omavaraisuusasteen muutokseen (taulukko 5) suhteellinen velkaantuneisuus on muuttunut enemmän.

	Ennen IFRS 16	IFRS 16 jälkeen	IFRS 16 vaikutus (%)
Oikaistun taseen velat	13 137 34 €	14 363 918 €	+9,3 %
Saadut ennakot	413 129 €	413 129 €	0 %
Liikevaihto x 2	22 231 219 €	22 231 219 €	0 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	57,2 %	62,8 %	+9,6 %

Taulukko 6. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus ja sen laskennassa käytetyt erät.

Yritystutkimus ry:llä (2017, 70) ei ole suhteelliselle velkaantuneisuudelle yleispäteviä ohjearvoja, sillä tunnusluvun arvo on hyvin riippuvainen toimialasta. Sen mukaan pääomavaltaisemmissa organisaatioissa, kuten tuotannollista toimintaa harjoittavissa yrityksissä, tunnusluvun arvo on huono, jos se on yli 80% ja hyvä, jos se on alle 40%. Koska konserni ei ole tuotannollinen yritys, eikä sen toiminta perustu suuriin pääomamääriin, ei sen suhteellisen velkaantuneisuuden voida katsoa olevan ainakaan hyvällä

tasolla. Toisaalta konsernin kilpailijoista yritys X:n suhteellinen velkaantuneisuus on 58,1% ja yritys Y:n 68%, eli kilpailijoihin verrattuna tämän tunnusluvun taso on konsernilla keskitasolla.

4.4.3 Nettovelkaantumisaste

Tunnusluvun laskennassa tarvittava korollinen vieras pääoma (taulukko 7) on selvitetty vähentämällä konsernin koko vieraasta pääomasta lyhytaikaiset velat. Korollinen vieras pääoma sisältää vuokrasopimusvelan kokonaisuudessaan, sillä sen katsotaan olevan korollista velkaa. Koska muut nettovelkaantumisasteen laskennassa käytettävät erät (taulukko 7) eivät uuden standardin johdosta muutu, nostaa korollisen vieraan pääoman nousu konsernin nettovelkaantumisastetta yli 13 prosenttiyksikköä, muutosprosentin ollessa yli 65. Tämä tunnusluku on siis heikentynyt huomattavasti enemmän kuin edellä esitetyt omavaraisuusaste ja suhteellinen velkaantuneisuus.

	Ennen IFRS 16	IFRS 16 jälkeen	IFRS 16 vaikutus (%)
Korollinen vieras pääoma	5 278 959 €	6 505 503 €	+23,2 %
Rahat ja rahoitusarvopaperit	3 401 041 €	3 401 041 €	0 %
Oikaistu oma pääoma	9 290 461 €	9 290 461 €	0 %
Nettovelkaantumisaste	20,2 %	33,4 %	+65,3 %

Taulukko 7. Konsernin nettovelkaantumisaste ja sen laskennassa käytetyt erät.

Vaikka konsernin nettovelkaantumisaste nouseekin melko rajusti IFRS 16:sta seurauksena, voidaan tunnusluvun uutta tasoa pitää edelleen erittäin hyvänä, sillä Yritystutkimus ry:n (2017, 70-71) mukaan nettovelkaantumisaste on hyvällä tasolla sen ollessa alle 100%. On myös huomioitava, että tämä nettovelkaantumisasteen raju nousu selittyy sillä, että konsernilla ei ennen vuokrasopimusvelan kirjaamista ollut kovinkaan paljon korollista vierasta pääomaa, eli sen pienemmätkin muutokset nostavat tunnusluvun arvoa tavallista voimakkaammin. Konsernin nettovelkaantumisaste on myös parempi kuin sen molemmilla kilpailijoilla, sillä yritys X:llä se on 36,2% ja yritys Y:llä 70,7%. Tunnusluvun kasvu ei siis ainakaan merkittävästi nosta konsernin riskiprofiilia.

4.4.4 Korolliset nettovelat / käyttökate

Tätä tunnuslukua laskettaessa osoittajassa tulisi normaalisti huomioida myös yrityksen pääomalainat, mutta konsernin taseessa olevaa pääomalainaa ei ole otettu laskelmaan mukaan, sillä kuten edellä todettiin, sen katsotaan olevan oman pääoman ehtoista rahoitusta, ja näin ollen osa konsernin omaa pääomaa. Koska IFRS 16:sta johdosta konsernin käyttökate muuttuu vähemmän suhteessa korollisiin velkoihin (taulukko 8), heikkenee tunnusluvun arvo 1 prosentin verran. Konsernilla on tähän tunnuslukuun sidottuja lainakovenantteja, mutta koska tunnusluvun kasvu on hyvin marginaalista, ei tämä vaikuta näihin kovenantteihin. Tämän tunnusluvun muutoksen marginaalisuus johtuu siitä, että standardin mukaiset kirjaukset nostavat sekä tunnusluvun osoittajaa, eli taseen velkoja, että myös nimittäjää, eli käyttökate.

	Ennen IFRS 16	IFRS 16 jälkeen	IFRS 16 vaikutus (%)
Oikaistun taseen korolliset velat	5 278 959 €	6 505 503 €	+23,2 %
Käyttökate x 2	2 122 193 €	2 588 867 €	+22,0 %
Korolliset nettovelat / käyttökate	2,49	2,51	+1,02 %

Taulukko 8. Konsernin korolliset nettovelat / käyttökate -tunnusluku ja sen laskennassa käytetyt erät.

Tälle tunnusluvulle Yritystutkimus ry (2017, 76) ei ole määrittänyt yleisiä ohjearvoja. Konsernin kilpailijoista yritys X:llä tämän tunnusluvun arvo on 1,2, eli selvästi konsernia parempi. Yritys Y:lle tämän tunnusluvun arvo kääntyy puolestaan negatiiviseksi, koska sen käyttökate on negatiivinen, eli sen voidaan katsoa olevan taas konsernia huonompi.

5. Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella uuden IFRS 16 -standardin vaikutuksia konsernin tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin. Standardi muutti vuokrasopimusten kirjauskäytäntöjä, keskeisimpänä muutoksenaan se, että jatkossa yritysten tulee, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, aktivoida kaikki vuokrasopimuksensa taseeseen. Tässä luvussa vedetään yhteen edellä esitetyn tutkimuksen tulokset ja esitetään vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Luvun lopussa saatuja tuloksia reflektoidaan aiempien tutkimusten tulosten kanssa.

5.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Tutkimuksella pyrittiin löytämään vastaus seuraaviin apututkimuskysymyksiin:

Mitä vaikutuksia operatiivisten vuokrasopimusten taseeseen aktivoinnilla on konsernin

a) tuloslaskelmaan

b) taseeseen?

Operatiiviset vuokrasopimukset olivat vanhan vuokrasopimuksia käsittelevän IAS 17 -standardin mukaan sopimuksia, joissa omistamiseen liittyvät olennaiset riskit jäivät vuokranantajalle, ja tätä standardia sovellettaessa ne jätettiin taseen ulkopuolelle (Bohušová 2015, 507-509). Uuden IFRS 16 -standardin mukaan nämäkin sopimukset tulee aktivoida yritysten taseisiin käyttöoikeusomaisuuseränä ja vuokrasopimusvelkana, ja näistä eristä on kirjattava tuloksesta vähennettäviä poistoja ja korkokuluja.

Operatiivisten vuokrasopimusten taseeseen aktivoinnin vaikutukset on koottu taulukkoon 9. Tutkimuksen kohteena olevalla konsernilla standardi ei muuttanut tuloslaskelman kokonaiskuluja, eikä näin ollen myöskään tilikauden voittoa. Tämä johtui siitä, että konserni ei ollut käyttänyt omaisuuserän poistomenetelmänä tasapoistoja, jotka olisivat tehneet uuden kirjaustavan mukaisista kulukirjauksista etupainotteisia, eli ensimmäisillä kausilla kulujen kokonaismäärä olisi ollut myöhempinä kausia suurempi. Standardin soveltaminen kuitenkin nosti yrityksen poistojen määrää merkittävästi, yli 130%. Koska konsernin käyttöoikeusomaisuuserään kuuluvat vuokrasopimukset koostuvat pelkästään toimitilojen vuokrista, näin ollen toimitilakulut laskivat yli 45%. Tämä kulujen siirtyminen toimitilakuluista

poistoihin nosti konsernin katetuottoa yli 20%. Osa toimitilakuluista siirtyi korkokuluihin, ja näin ollen korkokulut kasvoivat noin 20%, mikä puolestaan johti siihen, että myös konsernin liikevoitto nousi 1 prosentin verran. Katetuotto nousee verrattuna enemmän siitä syystä, että toisin kuin liikevoiton kohdalla, sitä laskettaessa poistoja ei oteta huomioon.

TULOSLASKELMA	Ennen IFRS 16	IFRS 16 vaikutus	IFRS 16 nettovaikutus (€)	IFRS 16 vaikutus (%)
Poistot	164 425 €	383 546 €	+219 121 €	+133,3 %
Toimitilakulut	512 714 €	279 377 €	-233 337 €	-45,5 %
Rahoituskulut	71 500 €	85 716 €	+14 216 €	+20,0 %
Katetuotto	9,6 %	11,9 %	-	+22,0 %
Liikevoitto	8,1 %	8,2%	-	+1,6 %
TASE	Ennen IFRS 16	IFRS 16 vaikutus	IFRS 16 nettovaikutus (€)	IFRS 16 vaikutus (%)
Pysyvät vastaavat	12 554 963 €	13 781 507 €	+1 226 544 €	+9,8 %
Oma pääoma	9 290 461 €	9 290 461 €	0 €	0 %
Vieras pääoma	13 137 374 €	14 363 917 €	+1 226 544 €	+9,3 %
Taseen loppusumma	22 427 835 €	23 654 379 €	+1 226 544 €	+5,5 %

Taulukko 9. IFRS 16:sta vaikutukset konsernin tilinpäätökseen.

Taseen puolelle pysyviin vastaaviin aktivoitu käyttöoikeusomaisuuserä nosti konsernin pysyvien vastaavien määrää lähes 10%. Koko taseen loppusumma kasvoi taas 5,5%. Koska tuloslaskelmaan kirjatut uudet kuluerät olivat saman suuruiset, kuin mitä standardin soveltamisen alaisuuteen kuluneiden vuokrasopimusten kulut olivat olleet, niin konsernin oma pääoma ei muuttunut standardin seurauksena. Vuokrasopimusvelka sen sijaan kasvatti konsernin vieraan pääoman määrää yli 9%.

Kuten tutkimuksen tuloksista huomataan, IFRS 16:sta soveltaminen vaikuttaa konsernin tilinpäätökseen aiheuttamalla monia muutoksia sen tuloslaskelman ja taseen eriin. Näiden muutosten voidaan kuitenkin katsoa parantavan tilinpäätöksen antamaa informaatiota, sillä nyt tilinpäätöksen luvut antavat todellisemman kuvan konsernin taloudellisesta asemasta. Ne ovat myös vertailukelpoisempia sellaisten yritysten tilinpäätösten kanssa, jotka vuokraamisen sijaan ostavat käyttämänsä omaisuuserät. Tästä vertailukelpoisuuden lisääntymisestä hyötyvät konsernin sidosryhmät sekä konserni itse.

Tutkimuksen päätutkimuskysymyksenä oli:

Miten IFRS 16 -standardin soveltaminen vaikuttaa konsernin vakavaraisuuteen?

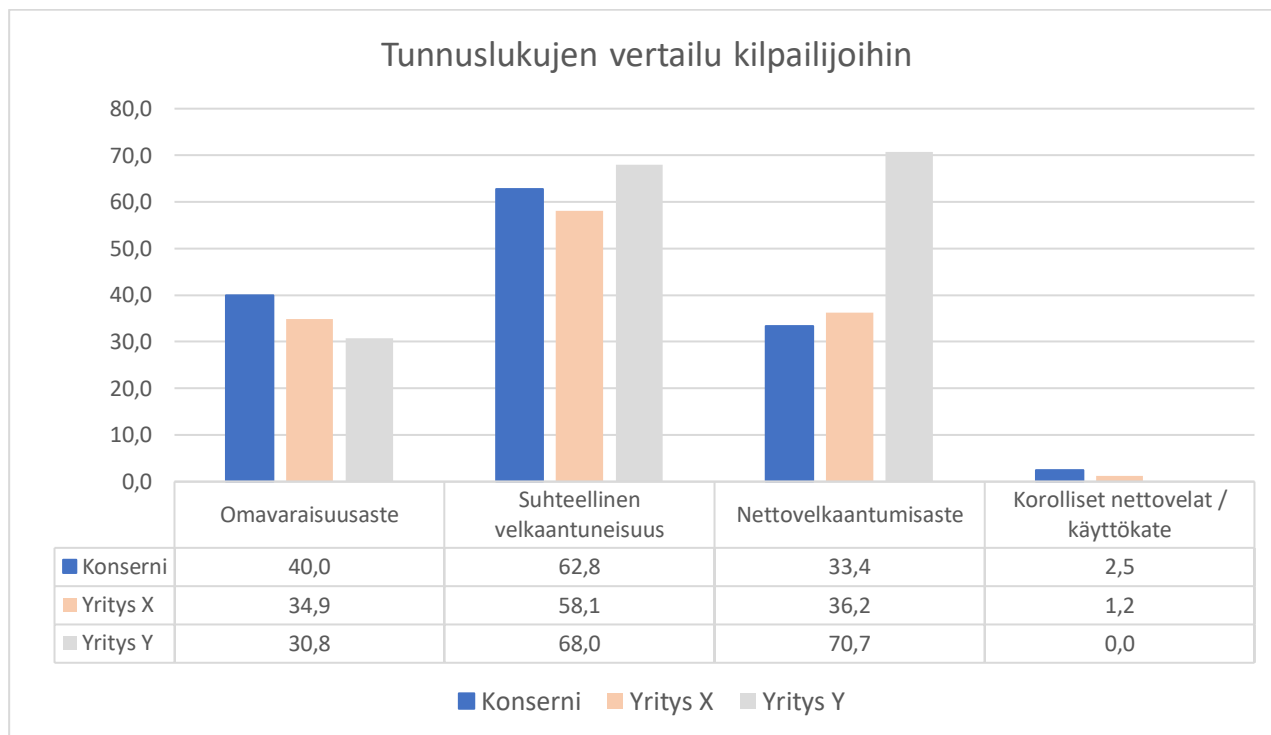
Vakavaraisuutta voidaan arvioida tilinpäätöksestä laskettujen tunnuslukujen avulla (Kotane 2014, 861). Tutkimuksessa konsernin vakavaraisuutta arvioitiin omavaraisuusasteen, suhteellisen velkaantuneisuuden, nettovelkaantumisasteen ja korolliset nettovelat / käyttökate tunnuslukujen perusteella. IFRS 16 -standardin soveltamisen aiheuttamat muutokset näissä tunnusluvuissa ja muutosten vaikutus vakavaraisuuteen on koottu taulukkoon 10.

Tunnusluku	Ennen IFRS 16	IFRS 16 jälkeen	Muutos (%)	Muutoksen suunta
Omavaraisuusaste	42,2 %	40,0 %	-5,2 %	
Suhteellinen velkaantuneisuus	57,2 %	62,8 %	+9,6 %	
Nettovelkaantumisaste	20,2 %	33,4 %	+65,3 %	
Korolliset nettovelat / käyttökate	2,49	2,51	+1,0 %	

Taulukko 10. Konsernin vakavaraisuuden tunnusluvut 06/2019.

Kuten taulukosta voidaan huomata, standardin käyttöönotto heikentää kaikkia konsernin tilinpäätöksestä laskettuja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Tämän heikentymisen voidaan kuitenkin kokonaisuutena katsottuna sanoa olevan hyvin marginaalista, sillä kun konsernin uusia ja vanhoja tunnuslukuja verrataan Yritystutkimus ry:n niille antamiin ohjearvoihin, ovat konsernin uudet tunnusluvut edelleen samalla tasolla. Esimerkiksi nettovelkaantumisasteen suuresta kasvusta huolimatta, on se konsernilla edelleen erinomaisella tasolla. Myös kilpailijoihinsa verrattuna konsernin tunnusluvut ovat hyvällä tai vähintään keskimääräisellä tasolla. Kaaviossa 2 on esitetty konsernin ja sen kilpailijoiden tunnusluvut IFRS 16:sta soveltamisen jälkeen. Neljästä tutkimuksessa käytetystä vakavaraisuuden tunnusluvusta konserni on kahdessa sen molempia kilpailijoita parempi. Se ei ole myöskään heikoin minkään tunnusluvun kohdalla. Konsernin vakavaraisuuden voidaan siis sanoa olevan kilpailijoihinsa verrattuna keskimääräistä paremmalla tasolla. Tunnuslukujen heikentymisellä ei myöskään

ollut vaikutusta konsernin lainakovenantteihin. Näin ollen IFRS 16 -standardilla ei voida katsoa olevan vaikutusta konsernin vakavaraisuuteen.

Kaavio 2. Konsernin ja sen kilpailijoiden vakavaraisuuden tunnusluvut 06/2019.

5.2 Tulosten reflektointi

Tässä tutkimuksessa saadut tulokset olivat hyvin saman suuntaisia, kuin mitä ne ovat olleet sekä ennen että jälkeen standardin julkistamista tehdyissä vuokrasopimusten kapitalisointia tarkastelevissa tutkimuksissa. Kun tutkimuksessa löydettyjä muutoksia konsernin tilinpäätökseen ja tunnuslukuihin verrataan aiempiin tutkimuksiin, on otettava huomioon se, että ennen IFRS 16:sta julkaisua tehdyissä tutkimuksissa on käytetty Imhoffin et al. (1991) kehittämää Constructive capitalization -mallia tase erien suuruuden arvioimiseksi, eli tutkijoiden on täytynyt arvioida vuokrasopimusten vuokra-ajat ja sopimusten diskonttorot tase-erien suuruuden selvittämiseksi. Tämä on luonnollisesti voinut vääristää tutkimusten tuloksia.

Magli et. al (2018) tutkivat vuokrasopimusten taseaktivoinnin vaikutuksia eri toimialoilla toimiviin eurooppalaisiin yrityksiin. Heidän löydöstensä mukaan kulujen uudelleenjaottelu tuloslaskelmassa nosti yritysten katetuottoa parhaimmillaan jopa yli 40% ja keskimäärin 14%.

Tämä tulos tukee siis myös tämän tutkimuksen tuloksia. Konsernin tase kasvoi IFRS 16 -standardista johtuvan kapitalisoinnin takia 5,5% ja vieras pääoma taas lähes 10%. Aiemmistä tutkimuksista lähimpänä näitä tuloksia ovat Kostolanskyn ja Stankon (2011) tutkimuksen tulokset. Heidän tutkimuksessaan sadan yhdysvaltalaisen listatun yhtiön velkojen määrä nousi keskimäärin vähän yli 10% ja koko pääoman määrä taas noin 5%, eli heidän tutkimuksena tulokset ovat lähes identtisiä tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Saman tyyppisiä tuloksia sai myös Durocher (2006) tutkiessaan kapitalisointia kanadalaisiin suuryhtiöihin. Hänen tutkimuksessaan velkojen määrä kasvoi keskimäärin yli 11% ja taseen loppusummaa taas yli 5,5%. Aiemmat tutkimukset sisältävät myös poikkeavia tuloksia tämän tutkimuksen tuloksiin nähden, sillä esimerkiksi Bennetin ja Bradburyn (2003) tutkimuksessa vieraan pääoman määrä nousi keskimäärin jopa 23% ja koko pääoman määrä taas 11%.

Mitä vakavaraisuuden tunnuslukujen muutoksiin tulee, totesi jo Nelson (1963) tutkimuksessaan, että vuokrasopimusten kapitalisointi heikentää vakavaraisuuden tunnuslukuja, mitä tapahtui tämänkin tutkimuksen kohteena olevan konsernin tunnusluville. Myös Gritta (1974) teki saman huomion tutkiessaan kapitalisoinnin vaikutuksia lentoyhtiöihin. Imhoff et al. (1991) totesivat tutkimuksessaan, että kapitalisointi voi nostaa yritysten nettovelkaantumisasastetta jopa 30%. Konsernin kohdalla se nousi jopa 65%, eli tämän tutkimuksen tulokset ovat lähempänä Öztürkin et al. (2016) tutkimuksen tuloksia, missä kapitalisointi nosti lentoyhtiöiden nettovelkaantumisasastetta jopa 75%. Vakavaraisuuden tunnusluvut heikkenivät myös Ginerin et al. (2019) sekä Morales-Díaz ja Zamora-Ramírezin (2018b) vuokrasopimusten kapitalisointia käsittelevissä tutkimuksissa.

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään koko tutkielmaa kokonaisuutena ja vedetään yhteen tutkielman teoria- ja empiirisessä osiossa käsitellyt asiat. Luvussa esitetään myös saatujen tutkimustulosten avulla tehtyjä johtopäätöksiä. Luvussa arvioidaan lisäksi suoritettun tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia, sekä esitetään tutkimuksen perusteella esiin nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Yhteenveto

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin IASB:n vuonna 2016 julkaisemaa, ja vuonna 2019 voimaan astunutta uutta vuokrasopimuksia käsittelevää IFRS 16 -standardia. Tämä uusi standardi muutti vuokrasopimusten kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyä, merkittävämpänä muutoksenaan se, että jatkossa yritysten tulee aktivoida taseeseensa rahoitusleasingsopimusten lisäksi myös niin sanotut operatiiviset vuokrasopimukset. Lähes kaikilla yrityksillä on vuokrasopimuksia, joten standardin aiheuttamat muutokset tulevat olemaan hyvin laaja-alaisia. Juuri tämä muutosten laajuus sekä käsiteltävän asian tuoreus tekevät aiheesta mielenkiintoisia. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten standardin aiheuttamat muutokset vaikuttavat tutkimuksen kohteena olevan konsernin tilinpäätökseen ja vakavaraisuuteen.

Tutkielman teoriaosuuden ensimmäisessä osassa esiteltiin IFRS 16:sta pääkohtia ja vertailtiin sitä samalla sitä edeltäneeseen vuokrasopimuksia käsitelleeseen IAS 17 -standardiin. Siinä esiteltiin myös vuokrasopimusten taseaktivoitua, eli kapitalisointia tutkineiden aiempien tutkimusten tuloksia. Uusi standardi koskee sekä vuokralle antajia, että myös vuokralle ottajia, mutta kun huomioitiin tutkimuksen kohteena oleva konserni ja sen pääasiallinen toiminta, uutta standardia käsiteltiin nimenomaan pelkästään vuokralle ottajan näkökulmasta. Standardista esiteltiin vuokrasopimuksen määritelmää ja yksilöimistä sekä niihin liittyviä uusia kirjaus- ja tilinpäätöskäytäntöjä. Uuden standardin merkittävin muutos kirjauskäytäntöihin on se, että jatkossa yrityksen on aktivoitava taseeseensa vuokrasopimusten tulevien vuokrien nykyarvoista koostuva vuokrasopimusvelka, sekä tätä vastaava käyttöoikeusomaisuuserä. Tuloslaskelman puolella näiden aktivoitujen vuokrasopimusten vuokrakulut poistuvat, ja

niiden tilalla yritysten on kirjattava tuloslaskelmaansa taseen omaisuuserään liittyviä poistoja ja velkaan liittyviä korkokuluja. Aiemmissa tutkimuksissa liittyen vuokrasopimusten kapitalisointiin on havaittu, että yritysten taseet tulevat kasvamaan ja näin ollen muuttamaan tilinpäätöksestä laskettavia kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja.

Teoriaosuuden toisessa osassa käsiteltiin vakavaraisuutta ja esiteltiin tutkielman empiirisessä osuudessa tutkimuksen kohteena olevan konsernin vakavaraisuuden arvioinnissa hyödynnetyt tunnusluvut. Vakavaraisuuden voidaan ajatella tarkoittavan yrityksen vieraan ja oman pääoman osuutta sen koko pääomasta ja kykyä selviytyä maksuvelvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Samalla se kertoo yrityksellä olevasta rahoituspuskurista huonoja aikoja vastaan sekä siihen liittyvästä rahoitusriskistä. Huono vakavaraisuus voi siis vaikuttaa yrityksen luotonsaantiin, lainaehtoihin ja riskisyyteen. Tutkimuksessa käytettyjä vakavaraisuuden tunnuslukuja olivat omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus, nettovelkaantumisaste sekä korolliset nettovelat / käyttökatteella.

Empiirisessä osuudessa tarkasteltiin IFRS 16:sta standardin vaikutuksia konsernin tuloslaskelmaan, taseeseen ja vakavaraisuuden tunnuslukuihin. Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena case-tutkimuksena. Tutkimusaineistona käytettiin konsernin vuoden 2019 kesäkuun välitilinpäätöstä, sillä se oli ensimmäinen kerta, kun konserni sovelsi tätä uutta standardia tilinpäätöksessään. Aineistoa kerättiin myös taustahaastattelulla. Tutkimuksessa vertailtiin konsernin tuloslaskelman ja taseen lukuja ennen ja jälkeen IFRS 16 -standardin mukaisten kirjausten. Myös tunnusluvut laskettiin ennen ja jälkeen uuden standardin aiheuttamien muutosten, ja vertailtiin niitä sekä Yritystutkimus ry:n mukaisiin tunnuslukujen ohjearvoihin, että myös sen kilpailijoiden tunnuslukuihin.

Tutkimuksessa havaittiin, että standardin soveltaminen muuttaa konsernin tuloslaskelman kulurakennetta, kasvattaen poistoja ja pienentäen toimitilakuluja. Näin se samalla nosti konsernin katetuottoa ja liikevoittoa. Uusien kirjausten aiheuttamien muutosten nettovaikutus tuloslaskelmaan oli kuitenkin 0 €, sillä konserni oli käyttänyt poistomenetelmää, mikä piti kulujen kokonaismäärän samana verrattuna vanhan standardin mukaisiin kirjauksiin. Taseessa puolestaan konsernin pysyvien vastaavien ja vieraan pääoman määrät kasvoivat noin 10% käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokrasopimusvelan johdosta. Taseen loppusumma kasvoi puolestaan 5%. Nämä muutokset tuloslaskelmassa ja taseessa aiheuttivat sen, että kaikki tutkimuksessa käytetyt vakavaraisuuden tunnusluvut heikkenivät; eniten heikkeni

nettovelkaantumisaste, sen laskiessa lähes 65% verrattuna ennen standardin soveltamista laskettuun nettovelkaantumisasteeseen, ja vähiten taas korolliset nettovelat / käyttökate, joka heikkeni noin 1 prosentin. Tämä tunnuslukujen heikkeneminen oli kuitenkin hyvin marginaalista, sillä kun niitä verrattiin Yritystutkimus ry:n niille antamiin ohjearvoihin sekä konsernin kilpailijoihin, huomattiin, että konsernin vakavaraisuuden tunnusluvut olivat edelleen hyvällä tasolla. Muutokset eivät myöskään aktivoineet konsernin tämän hetkisiä lainakovenantteja.

6.2 Johtopäätökset

IFRS 16:sta aiheutti monia muutoksia konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen. Yrityksen valitseman poistomenetelmän ansiosta tuloslaskelmassa oleva nettovoitto ei kuitenkaan muuttunut standardin seurauksena. Poistomenetelmällä on siis vaikutusta siihen, kuinka voimakkaita standardin aiheuttamat muutokset tuloslaskelmassa ovat. Vuokrakulujen siirtyminen liiketoiminnan muista kuluista poistoihin ja korkokuluihin nosti puolestaan kannattavuudesta kertovien katetuoton ja liikevoiton tasoa. Näin ollen standardin aiheuttamat muutokset tuloslaskelmaan olivat konsernin kohdalla jopa positiivisia, sillä katetuotto ja liikevoitto ovat ainakin sisäisessä laskennassa paljon seurattavia kannattavuuden lukuja kuin esimerkiksi nettotuotto. Nyt konsernin on myös helpompi vertailla omaa tuloslaskelmaansa yritysten kanssa, jotka vuokraamisen sijaan ostavat käyttämänsä omaisuuden. Toisaalta standardin vaatima vuokrasopimusten arvioinnin ja yksilöinnin sekä uusien tuloslaskelman ja taseen erien laskennan vaatima aika syö myös konsernin resursseja enemmän kuin vanhan standardin kohdalla.

Taseeseen aktivoituvat vuokrasopimukset puolestaan nostivat konsernin taseen kokoa, ja näin ollen vaikuttivat myös vakavaraisuuden tunnuslukuihin. Mitä enemmän yrityksellä siis on näitä aktivoitavia sopimuksia, sitä enemmän taseet ja vakavaraisuuden tunnusluvut tulevat muuttumaan. Näin ollen aloilla, joissa yritykset harrastavat paljon leasingia ja käyttöomaisuuden vuokrausta, kuten ilmailuala tai vähittäiskauppa, ovat standardin muutokset varmasti voimakkaampia. Tätä olettamusta tukevat myös aktivoinnin vaikutuksia lentoyhtiöihin tutkineiden Grittan (1974) sekä Öztürkin ja Serçemelin (2016) tutkimusten tulokset.

Tutkimuksessa lasketuista neljästä vakavaraisuuden tunnusluvusta kaikki heikkenivät standardin aiheuttamien muutosten johdosta. Näiden tunnuslukujen heikkeneminen oli kuitenkin kokonaisuutena katsottuna hyvinkin marginaalista. Tämä arvio johtuu siitä, että konsernin tunnusluvut ovat, heikkenemisestään huolimatta, kilpailijavertailun ja Yritystutkimus ry:n ohjearvojen perusteella edelleen hyvällä tai keskimääräisellä tasolla. Muutokset eivät myöskään aktivoineet tunnuslukuihin sidottuja kovenantteja. Tämän takia voidaan todeta, että uudella standardilla ei ole vaikutusta konsernin vakavaraisuuteen. Sillä ei siis ole vaikutusta konserniin liittyvään rahoitusriskiin tai sen kykyyn selviytyä sille osoitetuista maksuvelvoitteista pitkällä aikavälillä. Näin ollen sen ei myöskään tulisi vaikuttaa sen lainansaantimahdollisuuksiin tai lainaehtoihin tulevaisuudessa. Taseeseen aktivoitu vuokrasopimusvelka kuitenkin kasvatti konsernin vieraan pääoman suhdetta omaan pääomaan, mikä aiheutti omavaraisuusasteen laskun ja nettovelkaantumisasteen nousun. Konsernin taloudellisen puskurin voidaan siis katsoa olevan aiempaa pienempi. Konsernin omavaraisuusaste on kuitenkin edelleen hyvällä tasolla ja nettovelkaantumisaste jopa erinomaisella tasolla, eli puskurin pienenemisen ei voida katsoa olevan kovinkaan merkittävää.

Kun IFRS 16:sta ajatellaan kokonaisuutena, niin sen aiheuttamien muutosten voidaan ajatella olevan osiltaan positiivisia ja toisaalta myös negatiivisia. Positiivisina puolina ovat edellä mainitut kannattavuuden lukujen kasvaminen sekä vertailukelpoisuuden parantuminen. Kannattavuuden parantuminen tekee yrityksistä sijoittajille houkuttelevamman sijoituskohteen. Vertailukelpoisuuden lisääntymistä yritykset voivat taas hyödyntää oman toimintansa arvioinnissa ja kilpailijavertailussa. Negatiivista taas ovat standardin aiheuttama lisävaiva sekä muutokset konsernin taseessa ja vakavaraisuuden tunnusluvuissa. Toisaalta kun ajatellaan sitä, kuinka moniin yrityksiin tämä uusi standardi tulee vaikuttamaan, niin ehkä tulevaisuudessa myös tunnuslukujen arviointikriteerit ja ohjearvot tulevat muuttumaan. Aiemmin yritysten oli mahdollista käyttää hyväkseen niin sanottua taseen ulkopuolista rahoitusta, eli siis vuokrasopimuksia, joita ei tarvinnut taseessa esittää. Nyt kun tällaista mahdollisuutta ei enää ole, ja standardin soveltamisen seurauksena useiden yritysten vakavaraisuuden tunnuslukujen arvot tulevat heikkenemään, niin todennäköisesti myös niiden yleiset ihanearvot tulevat muuttumaan. Taseen ulkopuolisen rahoituksen väheneminen antaa myös realistisemmän kuvan yrityksen taloudellisesta asemasta, tehden

tilinpäätöksen tiedosta luotettavampaa. Vertailukelpoisuuden ja luotettavuuden lisääminen ovatkin IASB:n ja IFRS -standardien keskeisiä tavoitteita.

Tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia ei otoskoon pienuuden takia voida yleistää suurempaa joukkoa koskevaksi, vaikka saadut tulokset ovatkin hyvin samanlaisia aiempien, laajempien tutkimusten kanssa. Case-tutkimuksen tarkoituksena ei olekaan löytää laajasti yleistettävissä olevia tuloksia, vaan joko vahvistaa jo tiedettyjä faktoja (Yin 2003, 31-33), tai löytää uusia tosiasioita (Johnston et al. 1999, 202-204). Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat hyvin aiempien samasta aiheesta tehtyjen tutkimusten tuloksia, eli tässä suhteessa tutkimusta voidaan pitää onnistuneena. Vaikka tuloksia ei voidakaan varsinaisesti yleistää suurempaa joukkoa koskevaksi, voivat niistä hyötyä tutkimuksen kohteena olevan konsernin lisäksi sen kanssa samalla toimialalla toimivat, tai samanlaisen pääomarakenteen omaavat yritykset.

6.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan saatujen tulosten toistettavuutta eli toisin sanoen reliaabelissa tutkimuksessa saadut tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Tuloksia voidaan pitää reliaabelina esimerkiksi silloin, jos useammat tutkijat päätyvät samankaltaisiin tuloksiin. (Hirsjärvi et al. 2008, 226) Kun tämän tutkimuksen tuloksia verrataan aiempien samasta aiheesta tehtyjen, tutkielmassa esiteltyjen tutkimusten tuloksiin, voidaan tulosten sanoa olevan samankaltaisia. Tutkimuksessa käytetyt tunnusluvut on laskettu yleisesti hyväksytyillä Yritystutkimus ry:n mukaisilla laskentakaavoilla suoraan konsernin tilinpäätöksestä. Näin ollen, mikäli tämä tutkimus toistettaisiin toisen tutkijan toimesta, on hyvin todennäköistä, että hän päätyisi samoihin tuloksiin.

Kuten aiheesta aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on huomattu, tunnuslukujen muutokset ovat samansuuntaisia myös suuremmilla otannoilla, eli otoskoon pienuus ei tässä tapauksessa myöskään vähennä tulosten luotettavuutta. Aiemmissa tutkimuksissa leasingvastuiden määriä on jouduttu arvioimaan Imhoffin et al. (1991) Constructive capitalization mallin avulla, kun taas tämä tutkimus on toteutettu todellisilla, IFRS 16 -standardin mukaiset kirjaukset sisältävillä tilinpäätöksen luvuilla. Näin ollen tutkijan mahdolliset virhearviot eivät ole voineet vääristää tämän tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen reliabiliteettia heikentäväksi tekijäksi voidaan kuitenkin katsoa se, että vakavaraisuutta arvioitiin ainoastaan siitä kertovien

tunnuslukujen avulla. Mikäli arviontiin otettaisiin mukaan myös ei-taloudellisia mittareita, voisivat tutkimuksen tulokset olla erilaiset. Koska kyseessä oli vätilinpäätös, osa tunnuslukujen laskennassa tarvittavista eristä jouduttiin kertomaan kahdella, jotta laskenta pystyttäisiin suorittamaan. Tällä on myös voinut olla vaikutusta reliabiliteettiin.

Validiteetilla tarkoitetaan taas tutkimusmenetelmän pätevyyttä. Validissa tutkimuksessa mitataan sitä, mitä on tarkoituksenakin mitata. (Heikkilä 2014, 27-28) Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia IFRS 16 -standardin aiheuttamia muutoksia konsernin vakavaraisuuteen. Konsernin vakavaraisuutta mitattiin useamman vakavaraisuutta kuvaavan tunnusluvun avulla. Nämä tunnusluvut laskettiin tilinpäätöksestä ennen ja jälkeen uuden standardin mukaisia kirjauksia. Tällä tavalla eliminoitiin kaikkien muiden tilinpäätöksen lukuihin mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden vaikutus, minkä takia tutkimusta voidaan pitää hyvinkin validina.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Koska tämä tutkimus toteutettiin case-tutkimuksena ja aineistona oli ainoastaan yksi tilinpäätös, olisi yksi mahdollinen jatkotutkimusaihe tutkia standardin aiheuttamia muutoksia yritysten tunnuslukuihin laajemmalla otannalla. Todennäköisesti kaikilla IFRS -standardeja soveltavilla yrityksillä on IFRS 16:sta soveltamisen piiriin kuuluvia vuokrasopimuksia, joten mahdollisista tutkimuskohteista ei pitäisi olla pulaa. Tutkimus voitaisiin rajata koskemaan ainoastaan tiettyä toimialaa tai myös päinvastaisesti tutkia eri toimialojen yrityksiä, jotta voitaisiin havaita mahdollisia toimialojen välisiä eroavaisuuksia standardin aiheuttamissa tunnuslukujen muutoksissa.

Kuten edellä olevissa johtopäätöksissä todettiin, standardin aiheuttamat muutokset ovat osittain positiivisia ja osittain negatiivisia. Toinen mahdollinen jatkotutkimusaihe voisikin liittyä siihen, mitä hyötyjä ja haittoja tämä uusi standardi tuo. Tutkimukseen voitaisiin ottaa mukaan yritysten työntekijöitä eri tasoilta ja yritysten sidosryhmien jäseniä. Näin voitaisiin selvittää, miten näiden eri ryhmien näkemykset standardin hyödyistä ja haitoista, kuten vertailukelpoisuuden lisääntymisestä ja taseen kasvusta, eroavat toisistaan. Näin saataisiin myös selville se, kuinka hyvin IASB on onnistunut tämän uuden standardin luomisessa ja täyttääkö se sille asetetut tavoitteet.

Muuttuneiden kirjauskäytäntöjen lisäksi uudessa standardissa on annettu määritelmä sille, milloin sopimuksen katsotaan sisältävän vuokrasopimuksen. Etenkin suuremmilla yrityksillä on usein monia sopimuksia, joita niiden täytyy uuden standardin valossa tarkastella ja samalla arvioida, täyttävätkö ne vuokrasopimuksen määritelmän vai eivät. Olisikin mielenkiintoista tutkia sitä, minkälaisia ovat eri yritysten prosessit näiden vuokrasopimusten tarkastelussa ja määrittelyssä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tietää, kuinka paljon tämän uuden standardin soveltaminen aiheuttaa lisätyötä yritysten talousosastoille. Samalla voitaisiin tutkia tämän soveltamisen aiheuttamia lisäkustannuksia.

Lähdeluettelo

Alaghi, K. (2011) Financial leverage and systematic risk. *African Journal Of Business Management*, 5(15), pp. 6648-6650.

Beattie, V., Edwards, K. & Goodacre, A. (1998) The impact of constructive operating lease capitalisation on key accounting ratios. *Accounting and Business Research*, 28(4), pp. 233-254.

Bennett, B. K., & Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing non-cancelable operating leases. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14 (2), 101–114.

Blummé, N., Kaarenoja, A. & Suontausta, S. (2007) Maksukyky ja osakeyhtiön varojen jakaminen. Helsinki, KHT-media.

Bohušová, H. (2015) Is capitalization of operating lease way to increase of comparability of financial statements prepared in accordance with IFRS and US GAAP? *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(2), 507-514.

Denzin, N., & Lincoln, Y. S. (1994) Handbook of qualitative research. Lontoo, Sage.

Durocher, S. (2008) Canadian Evidence on the Constructive Capitalization of Operating Leases. *Accounting Perspectives*, 7(3), pp. 227-256.

Easton, G. (2010). Critical realism in case study research. *Industrial marketing management*, 39(1), 118-128.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1606/2002.

Fito, M., Moya, S. & Orgaz, N. (2013) Considering the effects of operating lease capitalization on key financial ratios. *Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 42(159), pp. 341-369.

Fülbier, R., Silva, J. & Pferdehirt, M. (2008) Impact of Lease Capitalization on Financial Ratios of Listed German Companies. *Schmalenbach Business Review*, 60(2), pp. 122-144.

Giner, B. & Pardo, F. (2018) The Value Relevance of Operating Lease Liabilities: Economic Effects of IFRS 16. *Australian Accounting Review*, 28(4), pp. 496-511.

Giner, B., Merello, P. & Pardo, F. (2019) Assessing the impact of operating lease capitalization with dynamic Monte Carlo simulation. *Journal of Business Research*, 101, 836-845.

Gritta, R. D. (1974) The Impact of the Capitalization of Leases on Financial Analysis: A Case Study in Air Transport. *Financial Analysts Journal*, 30(2), 47-52.

Heikkilä, T. (2014) Tilastollinen tutkimus. 9.p. Helsinki, Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2008) Tutki ja kirjoita. 13.p. Helsinki, Tammi.

IAS 17 Leases.

IASB (2016) Effects analysis – IFRS 16 Leases [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.10.2019].

Saatavilla: <https://www.ifrs.org/-/media/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>

IFRS 16 Leases.

IFRS Foundation (2018) Constitution [verkkójulkaisu]. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavilla:

<https://www.ifrs.org/-/media/feature/about-us/legal-and-governance/constitution-docs/ifrs-foundation-constitution-2018.pdf?la=en>

Imhoff, E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1991) Operating leases: Impact of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 5 (1), 51-63.

Innocent, E., Ikechukwu, A. & Nnagbogu, E. K. (2014) The Effect of Financial Leverage on Financial Performance: Evidence of Quoted Pharmaceutical Companies in Nigeria. *IOSR Journal of Economics and Finance*, 5(3), pp. 17-25.

Johnston, W., Leach, M. & Liu, A. (1999) Theory testing using case studies in business-to-business research. *Industrial Marketing Management*, 28(3), 201-213.

Johri, S. & Maheshwari, T. (2015) An empirical study on the practical efficacy of ideal financial ratios. *Pranjana*, 18(1), pp. 41-52.

Kallunki, J.P. & Kytönen, E. (2007) Uusi tilinpäätösanalyysi. 6.p. Helsinki, Talentum.

Kallunki, J.P., Lantto, A.M. & Sahlström, P. (2008) Tilinpäätösanalyysi IFRS-maailmassa. Helsinki, Talentum.

Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Martikainen, T. & Virtanen, K. (2000) Yrityksen taloushallinnon perusteet. Helsinki, KY-palvelu.

- Kostolansky, J. & Stanko, B. (2011) The Joint FASB/IASB Lease Project: Discussion And Industry Implications. *Journal of Business & Economics Research*, 9(9), pp. 29-35.
- Kotane, I. (2014) Use of financial indicator for enterprises' solvency evaluation. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 36(4), pp. 861-870.
- KPMG (2013) IFRS – käytännön käsikirja. 3.p. Helsinki, Edita.
- Leppiniemi, J. & Kyykkänen, T. (2007) Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 5.p. Helsinki, WSOY.
- Magli, F., Nobolo, A. & Ogliari, M. (2018) The Effects on Financial Leverage and Performance: The IFRS 16. *International Business Research*, 11(8), 76-89.
- Metsämuuronen, J. (2006) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki, International Methelp.
- Morales-Díaz, J. & Zamora-Ramírez, C. (2018a) IFRS 16 (leases) implementation: Impact of entities' decisions on financial statements. *Aestimatio*, 17, pp. 60-97.
- Morales-Díaz, J. & Zamora-Ramírez, C. (2018b) The Impact of IFRS 16 on Key Financial Ratios: A New Methodological Approach. *Accounting in Europe*, 15(1), 105-133.
- Nelson, A. 1963. Capitalizing leases - The effect on financial ratios. *Journal of Accountancy (pre-1986)*, 116(000001), 49-58.
- Pacter, P. (2015) Global Reach of IFRS Is Expanding. *The CPA Journal*, 85(7), 13-16.
- PWC (2016) In depth – Ajankohtaista taloudellisessa raportoinnissa: IFRS 16 – uusi aikakausi vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyssä [verkkodokumentti]. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavilla: <https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/in-depth-ifrs-16-vuokrasopimuksissa-022016.pdf>
- Sacarin, M. (2017) IFRS 16 “Leases” –consequences on the financial statements and financial indicators. *The Audit Financiar journal*, 1(145), 114-122.
- Spencer, A. & Webb, T. (2015) Leases: A Review of Contemporary Academic Literature Relating to Lessees. *Accounting Horizons*, 29(4), pp. 997-1023.
- Străoanu, B. & Iov, D. (2010) Accounting of lease contracts according to IAS 17 “Leasing contracts”. *Romanian Economic and Business Review*, 5(4), pp. 132-142.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.
- Xu, W., Davidson, R.A. & Cheong, C.S. (2017) Converting financial statements: Operating to capitalised leases. *Pacific Accounting Review*, 29(1), 34-54.
- Yin, R. K. (2003) Applications of case study research. 2nd ed. Thousand Oaks, Sage.
- Yin, R. K. (2018) Case study research and applications: Design and methods. 6th ed. Los Angeles, Sage.
- Yritystutkimus ry. Toiminta [verkkodokumentti]. [Viitattu 6.11.2019]. Saatavilla: http://yritystutkimusry.fi/?page_id=4
- Yritystutkimus (2017) Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 10.p. Helsinki, Gaudeamus.
- Öztürk, M. (2016) Impact of New Standard "IFRS 16 Leases" on Statement of Financial Position and Key Ratios: A Case Study on an Airline Company in Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 7(4), 143-157.

LIITTEET

Liite 1. Taustahaastattelussa esitetyt kysymykset

1. Mitä omaisuuseriä IFRS 16:sta soveltamisen piiriin kuuluvat konsernin vuokrasopimukset sisältävät?
2. Onko konsernilla lyhytaikaiseksi tai vähäarvoisiksi katsottavia vuokrasopimuksia?
3. Miten vuokrasopimusten diskonttokorot on päätetty?
4. Onko konsernilla tunnuslukuihin sidottuja lainakovenanteja?
5. Mitkä ovat konsernin pahimmat kilpailijat?
6. Katsotaanko konsernin pääomalainan olevan vieraan- vai oman pääoman ehtoista rahoitusta?
7. Onko konsernilla korotonta vierasta pääomaa?